

CAM? IN IA

DRIEMAANDELIJKS BLAD VAN HET STREEKARCHIVARIAAT
NOCRD XENPENLAND

5E JAARGANG
OKTOBER 1975
NR. 23

REDAKTIE: W. KLAASEN, STREEKARCHIVARIS
M. VAN DER HEIJDEN PRUN:NG, ADJUNKT STREEKARCHIVARIS

REDAKTIEADRES: TORENSTRAAT 1., OIRSCHOT
POSTBUS 31
TEL, 04997 - 2828 - TOESTEL 33

De prijs voor een abonnement bedraagt f 9,-- per jaar; vanaf 1 april 1976, bij vooruitbetaling te voldoen, te storten op postgirorekening 1069032 van de gemeente Oirschot met vermelding abonnement Campinia. De prijs voor losse nummers is f 3,-- per stuk. indien opzegging niet schriftelijk is medegedeeld voor het begin van het nieuwe kalenderjaar, wordt het lidmaatschap voor het volgende jaar automatisch voortgezet.

Uitgeversrecht: Streekarchivariaat Noord-Kempenland

N.B. Op schriftelijk verzoek kan toestemming tot overname worden gegeven.

INHOUD

1.	De Kabouterberg te Hbogeloon (door meester C. Rijken, 1930)	76
II.	De vrijwillige rechtspraak in de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem (vervolg)	77
III.	De notulen der vergaderingen van schepenen, burgemeesters, anoneesters, kerkmeesters, zeters en notabelen der in de dingbank van Zeelst-Veldhoven-Blaarthem verenigde dorpen	80
IV.	Jaarkronieken uit de schepenprotokollen van Oirschot-Best (vervolg) (door J. Santegoeds, Nuenen)	83
V. a.	De oorkonden van Best en Oirschot vanaf de 14e eeuw (vervolg)	86
	74. Oorkonde van Hertogin Johanna 4 februari 1386	86
	75. -Oorkonde van Hertogin Johanna 1 februari 1395	87
VI.	Oude Toponymica	88
VII.	Genealogica	89
	1. Veldhovense geslachten van der Heijden (Verheijden) van 1673 af	89
	2. Echtparen Van Croonenburg van 1620 tot 1972	91
VIII.	Huizen en hun bewoners -te Oirschot vanaf de zeventiende tot de twintigste eeuw (vervolg) nr. 34 "De Drie Swaantjes"	91
IX.	Beerse borgbrieven (door Jos van Gils, Raadhuisstraat 229, Best) (vervolg)	93
X.	Lijst van Kempische gemeenten in de jaren 1870/76, gerangschikt volgens de grootte van de oppervlakte	99
XI.	Lezers leveren hun bijdrage	100
	1. De parochie van de-H. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875	
	D. De pastoor en mens Gerardus Verhoeven (vervolg) (door Th.A. Kuypers)	100
	2. Echtparen van Croonenburg (door A.B.van-Cxonenburg, Drievrienden- straat 31 B, Rotterdam 3) (vervolg)	102

I. DE KABOUTERBERG TE HOOGEL000

(opgetekend door meester C. Rijken, 1930)

Te Hoogeloon vindt men heden ten dage nog, niet ver van het zogenaamde Koebosch, den Kabouterberg. Van hieruit - hun hoofdverblijfplaats - deed het volkje geregeld tochten naar andere verblijfplaatsen. Een vaste communicatie werd o.a. onderhouden met de zogenaamde Heskok te Meerveldhoven, een vervallen woning nabij het riviertje de Gender. Een oud manneke, dat daar op 'n zomeravond een wandeling deed langs de boorden van de beek, hoorde plotseling een fijn stemmetje, dat riep: "Kyrië is dood:" en dit menigmaal herhaalde, alsof het den dood van Kyrië algemeen onder zijn volkje wilde verspreiden. Nieuwsgierig als het oudje was, spitste het z'n ooren en vernam, dat 's anderen-daags in den vroeg-avond het heele korps kabouters de Heskok zou verlaten om naar den Kabouterberg te Hoogeloon op te trekken, wellicht om Kyrië aldaar te begraven. Om getuige te zijn van den aftocht zou hij zich verdekt opstellen in de Goorstraat te Veldhoven, onder de zogenaamde Goorbrug, dien noodwendig het korps dwergen zou volgen. Dat hij gehurkt in 't water der beek misschien uren gedoken moest zitten, had hij er wel voor over. Tegen middernacht hoorde hij in de verte het leger der kabouters op hun regelmatige, lichte voetstappen naderen en over de brug trekken. Hun getal was niet te schatten; honderden, duizenden misschien; want het boerke zat tegen het opkomen der morgenzon nog gehurkt onder de brug, toen de laatste kabouter voorbij trok. Met 'n doornat pakske verliet hij toen zijn schuilplaats en vertelde aan ieder, die luisteren wou, zijn wedervaren. Sindsdien zijn in de Heskok de kabouters niet teruggekeerd. Vanuit den Kabouterberg te Hoogeloon deden de kabouters in den omtrek meermalen nachtelijke tochten en brachten dan een bezoek aan bepaalde hoeven, buiten de kom van het dorp gelegen. Zoo stond op het gehucht "De Haef" te Duisel een hoeve, "Armenhoeve" geheeten, waar de dwergen meermalen verschenen. Ze vroegen de bewoners vaak een kat, want kat-tenvleesch was voor hen 'n lekkernij. Ze braadden het beest in een vuur, dat ze buiten tegen een stroomijt aanlegden, zonder dat het vuur brand veroorzaakte. Als belooning voor de bewezen diensten hielpen dan de kabouters de bewoners in hun bezigheden en voorspelden hun veel geluk, want het volkje verstond ook de kunst van waarzeggen. Zoo troffen zij op zekeren avond de huisvrouw in zeer droevige gemoedstemming aan, omdat haar man, die vaak naar Den Bosch ging om aan de groote heeren aldaar jachthonden te verkoopen, ditmaal reeds dagen langer wegbleef dan naar gewoonte. De kabouters namen de hand der vrouw, beschouwden de binnenzijde en lazen daarin: "De jachthond, dien Uw man in Den Iksch moest afleveren, is uit het venster gesprongen van het logement waar Uw man overnachtte en heeft zijn poot gebroken, Dit heeft de terugreis van Uw man vertraagd." Binnen een paar dagen was de man op zijn hoeve weergekeerd, en alzoo kwan de voorzegging der kabouters letterlijk uit.

INHOUD (vervolg)

3. "De Reysende Man" (door A.H.M. van der Meulen, Zilvermeeuw- laan 17, Eindhoven)	105
4. Het protokol der vrijwillige rechtspraak uit het rechterlijk archief van de ding- bank Veldhoven-Zeelst-Blaarthem (door A. van Run, Veldhoven)	106
XII, Uit de dorpsuishoudingen der Beerzen (door J.M.H. Broeders) (vervolg)	108
XIII.1 Nogmaals: De fundatie van het Boots Gasthuis	112
XIII.2 Huwelijken en analfabetisme te Oirschot en Best in de periode 1811. - 1820 (door J.Th.M. Melssen)	114
XIV. Archivalia aangaande de oude Kempische gilden 15. Kaart van het Sint-Jorisgilde van Straten te Oirschot, 1542	116

II. DE VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK IN DE DINGBANK ZEELST-VELDHOVEN-
BLAARTHEM

(vervolg)

461. 14-5-1616 blz. 195/2

Machiel Joris heeft overgedragen aan Jenneken, weduwe van Roeloff Wbuters, en haar kinderen de grond, met het daarop staande huis, die op 4-2-1616 door wijlen Roeloff aan Machiel is verkocht en overgedragen. Jan, zoon van Machiel Joris, geeft aan zijn vader het erfgoed terug, dat de laatste hem uit de van Roeloff Wouters gekochte goederen heeft overgedragen.

Schepenen: Van Hove - Janssens

462. Z. 10-11-1616 blz. 195/3 - 200/1

De kinderen en erfgenamen van Hendrick Gerits en diens vrouw Elisabeth, te weten: Andries Hendricx, Joost Janssen als man van Anna, Jacop Reynders als man van Catalijn, en de kinderen van Jooris Lybrechts (Goort Jooris, Roeloff Jooris, Hendrick Peeters als man van Alit, Wilbort Janssen als man van Ida), hebben de hun nagelaten goederen gedeeld.

1. Aan Andries Hendricx zij-n ten deel gevallen: a. het kleine huisje te Zeelst met het daaraan gelegen weiland, genaamd "de Vorste Eeck" (belendende percelen: het gemene kerkpad, de straat, het stuk waarvan dit is gedeeld); b. 35 roeden in de "Weyer-eeckt" en 4 voeten dwars daar doorheen (belendende percelen: het kerkpad, het stuk waarvan dit is gedeeld, Michiel Paulus, de begunstigde zelf); c. een weiland in het Muggenhoel, genaamd "het Spoerevelt" (belendende percelen: Goort Hendricx, Hendrick Goorts, het stuk waarvan dit is gedeeld, de gemene straat); d. "de Kivits Ecker" (belendende percelen: jhr. Borchgrave - heer van Oerle -, het stuk waarvan dit is gedeeld, jhr. Berworts, Claes Paulus en anderen); e. "den Sou Ecker" met de halve Broeckwech (belendende percelen: de Broeckwech, "den Kecken Ecker", Dierick van Hoeve, het stuk waarvan dit is gedeeld); f. "den Langen Ecker" (belendende percelen: Jacop Reynders, Claes Paulus, Peeter Janssen, Gooris Gijsbrechts en anderen).

2. Aan Joost Janssen zijn ten deel gevallen: a. de schuur met het aangelegen land (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, de pastorie, de straat, opnieuw de straat - met de gracht of Sloot ertussen -); b. een weiland genaamd "den Cleynen Kivit" (belendende percelen: Geerit Cornelis, Cathelijn Cornelis, de straat); c. "de Weyer-eeckt" (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, Michiel Paulus, de straat); d. de halve "Soet Acker" (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, de pastorie van Zeelst, Dierick Lauwreyssen); e. "den Molenecker" (belendende percelen: Willem Gijsberts, Hendrick Janssen, Dierick van Hoeve); f. een akker aan de Valgater (belendende percelen: de pastorie, Michiel Paulus, Aert Thonis en anderen, de weg); g. een deel van de "Kivits Ecker" (belendende percelen: Gooris Gijsberts, het stuk waarvan dit

is gedeeld, jhr. Berworts); h. het mede-gebruik van "den Misshoff" voor bepoting, niet voor bebouwing.

3. Aan Jacop Reynders zijn ten deel gevallen: a. het brouwhuis met getouw, oven, bakoven, put, "vloed" en trekkuip, gelegen te Zeelst, waarbij een tuin met doornhaag (belendende percelen: Dierick Lauwreyssen, het stuk waarvan dit is gedeeld, de weg, de gemene straat); b. een weiland in het Muggenhoel, genaamd "het Spoerevelt", en wel het middelste deel hiervan zoals dat is afgepaald tot aan de zoe (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, Goort Hendricx en anderen, de straat, Goort Hendricx); c. een weiland genaamd "d'Echterste Eeck" (belendende percelen: Aert Wilborts, de straat, Claes Paulus, jvr. Van Berckel); d. "den Haeghdooren Ecker" met de halve weg daarlangs (belendende percelen: de.weduwe Lucas Walravens, de weg, Peeter Janssen, Michiel Paulus); e. "den Dryhoeck-ecker" met gedeelten van de aangrenzende wegen (belendende percelen: de oude heer van Zeelst, Hendrick Janssen); f. een deel van "den Langen Acker", vooraan metend 11 lopenzaad en 4 roede (belendende percelen: Heylken Janssen - weduwe -, het stuk waarvan dit is gedeeld, Peeter Janssen, Willem Gijsberts).

4. Aan de kinderen van Jooris Lybrechts zijn ten deel gevallen: a. het oude huis te Zeelst met stal, schop en aangelegen land (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, de straat, de gemene straat); b. al het huisraad in genoemd huis (de mosterdmolen mag mede door de andere erfgenamen worden gebruikt); c. het achterste deel van het "Sporenvelt" in het Muggenhoel, met het straatje aan één einde (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, Jan Peeter Ariëns, Henrick Aerts, Goyaert Hendricks); d. een beemd op "den Langen Dijck" (belendende percelen: Margriet Aerts, de Gender, Hendrick Janssen, Jacop Mercelis, Gerit Aerts); e. "den Dryhoeckacker" met gedeelten van de aangrenzende wegen (belendende percelen: Peeter Janssen, de Broeckwech, het stuk waarvan dit is gedeeld); f. "den Soet Acker" met een weg (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, Dierick Lauwreyssen); g. "den Pat-acker" aan de molen (belendende percelen: Goort Jooris, de pastorie en anderen, Dierick Lauwreyssen, de weg); h. het medegebruik van "den Missiff" - echter niet om op te bouwen -. De waterloop die van de straat komt, moet vrij door het aangelegen land bij het oude huis kunnen stromen. Het recht van uitgang door de "camer" naar de straat, "gelijk de deure nu tegenwoordich is hangende", blijft behouden. Tot deze portie behoren de volgende lasten: 6 vat rogge per jaar aan de pastorie te Zeelst, 4 vat rogge en 7 stuivers per jaar aan de Heilige Geest te Zeelst, 3 gulden per jaar aan Dierick van Hove, 84 stuiver cijns per jaar aan de Baselaers, en een cijns aan De Borchgrave. Zolang Wilbort en Ida in leven zijn, moeten het jaargetijde van Hendrick Gerits en diens vrouw Elisabeth alsmede de rechten van de pastoor en de koster worden voldaan.

Schepenen: Van Hove - Cornelis Jans

463. Z. 12-11-1616 blz. 201/1 - 203/2
De kinderen van Jooris Lybrechts hebben onder elkaar van de vierde portie uit vorengenoemde deling een minnelijke schatting gemaakt, en elkaar 'uitgekocht'. Aan Wilbort Janssen zijn overgedragen: het oude huis met huisraad, stal, turfschop en aangelegen land; "den Sout-acker"; "het Spoorenvelt" met het straatje; de diverse rente- en cijnslasten. Aan Goort Jooris alias Borchouts is overgedragen: "den Dryehoeck-acker". Aan Hendrick Peeters zijn overgedragen: de halve "Pat-acker"; de halve beemd op de Langen Dijck. Aan Roeloff Jooris alias Borchouts zijn overgedragen: de halve "Put-acker"; de halve beemd op de Langen Dijck (twee roeden groter dan de andere helft).
Schepenen: Dierick van Hoeve - A. Janssen
464. Z. 16-6-1617 blz. 203/3 - 204/1
Goyaert Jooris, Roeloff Joris, Hendrick Peeters als man van Alit en Wilbort Janssen als man van Ida hebben overgedragen aan Andries Hendricx: a. een rente van 3 gulden per jaar, sinds 21-5-1595 geheven uit de goederen van Jacop Vereijcken; b. een rente van 41 gulden per jaar, sinds 28-2-1571 geheven uit de goederen van Peeter Henrick Mintten.
Schepenen: Van Hove - Janssen
465. Z. 12-11-1616 blz. 204/2 - 204/3
Wilbort Janssen heeft overgedragen aan Goort Jooris: een rente van 191 vat rogge per jaar met de verlopen termijnen, te heffen krachtens akten van 9-1-1435 en 7-1-1454. Als tegenprestatie zal Goort in naam van Wilbort aan Roeloff Jooris de 112 gulden betalen, die Wilbort nog aan Roeloff verschuldigd is in verband met de uitkoop van zeker onroerend goed.
Schepenen: Van Hove - Janssen
466. 12-11-1616 blz. 205/1
Namens Diericx heeft overgedragen aan Goort Jooris: een stuk groesveld genaamd "de Eeckte" (belendende percelen: het stuk waarvan het is gedeeld, de straat, jvr. Ida de Borckgrave).
Schepenen: Hoffman 7 Janssens
467. 12-11-1616 blz. 205/2
Goort Jooris belooft, in verband met bovengenoemde overdracht, 100 gulden per lopenzaad te betalen, waarvan 50 gulden bij de vest, en de rest op Kerstmis eerstkomend, alsmede 10 gulden voor een kermis.
Schepenen: Hoffman - Janssens

III. DE NOTULEN DER VERGADERINGEN VAN SCHEPENEN, BURGEMEESTERS, ARMMEESTERS, KERKMEESTERS, ZETTERS EN NOTABELEN DER IN DE DINGBANK VAN ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM VERENIGDE DORPEN.

(vervolg)

427. V. 1799 3/19v
Afschrift van eenmissive van de ontvanger- en rentmeester-generaal der domeinen van Bataafs Brabant d.d. 24-1-1798 aan de Municipaliteit van Veldhoven, waarin hij verklaart voor rekening van de provincie schuldig te zijn ten behoeve van Veldhoven een som van f 3.750,-- voortspruitende uit rekvisities ten behoeve van de Franse troepen, en wel tegen een rente van 5%, ingegaan 13 juli 1797.
Getekend: H.B. Martini
428. V. 1799 3/20r
Afschrift van een missive van de ontvanger- en rentmeester-generaal der domeinen van Bataafs Brabant d.d. 24-1-1798 aan de Minicipaliteit van Veldhoven, waarin hij verklaart voor rekening van de provincie schuldig te zijn ten behoeve van Veldhoven een som van f 1.200,-- voortspruitende uit rekvisities ten behoeve van de Republiek en derzelve geallieerden, en wel tegen een rente van 5%, ingegaan 13 juli 1797.
Getekend: H.B. Martini
429. Z. 1799 3/20v
Afschrift van een missive van de ontvanger- en rentmeester-generaal der domeinen van Bataafs Brabant d.d. 23-12-1796 aan de Municipaliteit van Zeelst, waarin hij verklaart voor rekening van de provincie ten behoeve van Zeelst schuldig te zijn f 575,-- voortspruitende uit de gefourneerde quote van de gemeente Zeelst, tegen een rente van 31%, ingegaan 1-1-1797.
Getekend: H.B. Martini
430. Z. 1799 3/21r
Afschrift van een missive van de ontvanger- en rentmeester-generaal der domeinen van Bataafs Brabant d.d. 24-1-1798 aan de Municipaliteit van Zeelst, waarin hij verklaart voor rekening van de provincie ten behoeve van Zeelst schuldig te zijn een bedrag van f 2.700,-- voortspruitende uit rekvisities ten behoeve van de Franse troepen, en wel tegen een rente van 5%, ingegaan 13 juli 1797.
Getekend: H.B. Martini
431. Z. 1799 3/21v
Afschrift van een missive van de ontvanger- en rentmeestet-generaal der domeinen van Bataafs Brabant d.d. 24-1-1798 aan de Municipaliteit van Zeelst, waarin hij verklaart voor rekening van de provincie ten behoeve van Zeelst schuldig te zijn een.som van f 775,-- voortsprui-

tende uit rekvisities ten behoeve van de Republiek en derzelver geallieerden, en wel tegen een rente van 5%, ingegaan 13 juli 1797.

Getekend: H.B. Martini

432. B. 1799 3/22r

Afschrift van een missive van de ontvanger- en rentmeester-generaal der domeinen van Bataafs Brabant d.d. 23-12-1796 aan de Municipaliteit van Blaarthem waarin hij verklaart voor rekening van de provincie ten behoeve van Blaarthem schuldig te zijn een bedrag van f 250,-- voortspruitende uit de gefourneerde quote van Blaarthem, tegen een rente van 31%, ingegaan 1 januari 1797.

Getekend: H.B. Martini

433. B. 1799 3/22v

Afschrift van een missive van de ontvanger- en rentmeester-generaal der domeinen van Bataafs Brabant d.d. 24-1-1798 aan de Municipaliteit van Blaarthem waarin hij verklaart voor rekening van de provincie ten behoeve van Blaarthem schuldig te zijn een bedrag van f 1.575,-- voortspruitende uit rekvisities ten behoeve van de Franse troepen, tegen een rente van 5%, ingegaan 13 juli 1797.

Getekend: H.B. Martini

434. B. 1799 3/23r

Afschrift van een missive van de ontvanger- en rentmeester-generaal der domeinen van Bataafs Brabant d.d. 24-1-1798 aan de Municipaliteit van Blaarthem, waarin hij verklaart voor rekening van de provincie ten behoeve van Blaarthem schuldig te zijn een som van f 425,-- voortspruitende uit rekvisities ten behoeve van de Republiek en derzelver geallieerden, tegen een rente van 5%, ingegaan 13 juli 1797.

Getekend: H.B. Martini

435. V. 24-4-1800 3/23v-24r

Vergadering van president, schepenen, burgemeesters en anmeester, van Veldhoven, waarbij wordt besloten de fungerende burgemeesters Joseph van der Sanden en Antonie van der Linden in hun functie te continueren en eveneens de anmeester Jan van Doorn.

Getekend: J.v.d. Sanden, A.v.d. Linden, J.v. Doorn, J. Somers, W.v.d. Eijnden, A.v.d. Wildenberg, sekretaris J.F. de Wit

436. Z. 25-4-1800 3/24v-25r

Vergadering van schepenen, burgemeesters, armmeester en zettters van Zeelst, waarbij wordt besloten de fungerende burgemeesters Antonie van Lierop en Peeter Schutjens in hun ambt te continueren. Als armmeester wordt benoemd Jan Egelmeers.

Getekend: A. van Lierop, Peeter Schutjens, Jan Egelmeers, Francis van Lierop, Leonardus Louwers, Hendrik Janssens,

H. Coppelmanns, Pl. Baselmans, Jan van Dijk, W. van Grootel, sekretaris J.F. de Wit

437. B. 26-4-1800 3/25v-26r

Vergadering van schepenen, burgemeester, armmeester en zettters van Blaarthem, waarbij wordt besloten de fungerende burgemeester Antonie van der Leen in zijn ambt te continueren.

Getekend: J. van Baarschot, J.M. Baselmans, F. van der Leen, A. van der Leen (kan niet schrijven), P. van Dommelen

438. V. 11-9-1800 3/26v

Jan Somers, president, en Wouter van den Eijnden, schepen van Veldhoven, kommitteren de schepen Arnoldus van den Wildenberg, om zich op 16 september a.s. te Den Bosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de tijd van 1 oktober 1800 tot 30 september 1801.

Niet getekend.

439. Z. 12-9-1800 3/27r

Henricus Coppelmanns, schepen, Antonie van Lierop en Peeter Schutjens, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Mattijs Baselmans, om zich op 16 september a.s. te Den Bosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de tijd van 1 oktober 1800 tot 30 september 1801.

Getekend: H. Coppelmanns, A.v. Lierop, P. Schutjens

440. B. 13-9-1800 3/27v

Jan M. Baselmans, schepen, en Antonie van de Leen, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Joost van Baarschot, om zich op 16 september a.s. te Den Bosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de tijd van 1 oktober 1800 tot 30 september 1801.

Getekend: A.v.d. Leen (kan niet schrijven)

441. 2, 23-1-1801 3/28-29

Vergadering van burgemeesters, schepenen, armmeester en zettters van Zeelst naar aanleiding van een verzoek van verschillende inwoners, om enige roeden voorpoting aan en van zekere percelen teul- en groenland binnen Zeelst gelegen. in eigendom te verkrijgen. De vergadering zal. het Departementaal Bestuur hierover informeren 1) dat de verzochte te verkrijgen voorhoofden gelegen zijn in een gebied, waarvan de voormalige Staten-Generaal als hertog van Brabant de enige grondheren waren, 2) dat deze "gemeent" aan de inwoners van Zeelst alleen ten. gebruike is uitgegeven en dat de datum van die uitgifte niet kan worden opgegeven, 3) dat het stuk grond door Zeelst kan worden gemist, 4) dat na verkoop van deze grond nog voldoende weide voor het vee van de ingezetenen overblijft, 5) dat de vergadering van mening is, dat de prijs per roede zal moeten. bedragen 10 stuivers.

Getekend: M. Baselmans, H. Coppelmanns, A.v. Lierop, Peeter Schutjens, J.v. Dijk, W.v.Grootel, H. Janssens, sekr. J.F. de Wit

IV. JAARKRONIEKEN UIT DE SCHEPENPROTOKOLLEN VAN OIRSCHOT-BEST

(door J. Santegoeds, Nuenen)

(vervolg)

Oirschot R.144a 1592

Het coren heeft dit jaer seer goeden coop geweest, een lopen roggen doergaens IX st, een lopen gersten XII st, haver vyff st, boeckweyt seven st.

Het bier midts den impost I st. II den. den pot.

Den rogge ende coren is voerden oigst beter coop geweest dan daer-nae.

Dit jaer en is egeen oeft gewassen ende weinich naeschaeren, 't vet is dier.

Het gelt heeft inde meyery dit jaer cours gehadt te weten den rosen nobel IXl gld, den ducaet VIII gld, het Spaens pistolet ende France ende keysers cronon III gld XIII st, den gouden reaal ende angelot ses gld VI st, den gouden gulden III gld II st, den gouden carolus II gld III st, den philips II gld XII st, de ducker nelrosen IIII gld IIII st, insgelyck de enckel ducaet kenlyck den Bilveren philips III gld, den ryx ende Bourgiensche daelders II gld XIII st, ende voerts alles nae advenant.

Ende opten XIII^{en} octobris eest geit wederom affgeset binnen Den Bosch volgende tplacaet ende men mostet vuytgeven ende ontvagen gelyck tot Bruessel Antwerpen over in Brabant ginck, te weten den nobel geset op seven gld IX st getolléreert ducaet seven gld, den angelot V gld, den gouden reaal V gld VI st, de fransche ende keysers cronon III gid III st, het pistolet III gid II st, het Ytaliaens III gld, ende voerts nae advenant, den philips daelder III gld, den rijx ende Bourgoenssen daelder II gld V st, den daelder, Staten daelder, Antwerpse gulden ende generalycken alle andere munten van de grave vande Berge, de provincien van Hollant, Zeelant, Overijssel, Groeningen, , Rechem St. Stevens weert, ende dyer gelycke verboden.

Opten VI^{en} novembris 1592 smergens omtrent sevendalff uren sijn hier inne tomen gevallen twee compaignien ruyteren, deen van cap. Donck, dandere Lespijn, liggende tot Heusden, ende naedyen sy een paer uren oft daeromtrent gelegen hadden sijn vertrocken ende waeren tot sommige staden moet wiarch geweest.

Oirschot R.144a 1593

Opten IIe january 1593 des smergens syn hier inne gecomen ses oft zeven ruijteren van capteyn Bax tot Bergen opten Zoom liggende, daer aff een was genoemd Papeter, ende noch eenen crackeellen, dienren voer executie van gepretendeert rouw voerder heeft moeten geven acht pont Vlaemsch Hollants gelts dat hier wel bedroech LV gld.

Heusden:

Opten XI^{den} february 1593 alhier. tot Oerschot smergens ontrent seven

ende achten gecomen byde XL soldaten te voet van Heusden, ende eenen maeltyt gedaen hebbende syn wederom gekeert, ende inde kercke geweest zynde en hebben nyet aengericht dan heeren Goessenen wat verveert, die inde thore sat.

Aprilis

Hollant:

Opten XXV^{en} aprilis syn hier gecomen vier compaignien ruyteren vanden Staten van Hollant, de een vande grave van Hohenlo, dander vanden grave van Selinst, van graeff Willem van Nassau, ende de heere van Potelis, ende gelegen hebbende eenen nacht syn wederom vertrocken naer hennen leger voer Geertruydenberge.

Hollant:

Ende graeff Mauritius van Nassauw is met synen leger voerde stadt van Sinte Geertruydenberge gecomen opten XXVIII marty 1593.

Hollant, pyonieren ende wagens:

Den T^{en} aprilis ons beschreven omme 200 pijonieren te doen, ende negen wagenen. Daer aff gesonden eenen grote nombre van pijonieren ende ses wagenen, daeraff den eenen noch tot Pinxten nyet thuys en was, maer is gekeert sanderdaeghs, ende in plaetse van dyen eenen anderen moeten hueren.

Zedert den selven tyt des aencomens vanden voerscreven leger hebben hen seer sterck gemaect ende beschanst schier rontsom de stadt, soe sterck (alsmen seeght) oft eene stadt waere, ende tegen dyen vander stadt daerinne het garnisoen vande Co. Ma. was liggende, seer geschoten ende gevochten.

Daer zyn middelre tyt geduerende het belech diversche waeghalsen uytgevallen, tydinge hier ende weder brengende, nyet tegenstaende het dichte belegeringe vande Staten.

Inde stadt en is ter werelt geen gebreck van leeftochte geweest, dan alleenlyck van salve ende chirurgyns.

Stadt vanden Berge besprongen:

Ende soo sy seer tegen malcanderen hebben geschoten gehadt ende die van binnen (wesende onder het regiment van M. de Bergis, heere van Waterdijck etc.) seer onversien meer waeren van cruijt, dat is buspulver, isser eenen soldaat ten lesten vuytgevallen die tanderen tyt den Berge hadde helpen overgeven aende ende graeff Mauritz ende den Staten gewaerschout datter egeen pulver oft buscruyt meer en was, omme daermede syn leven te winnen, ende op voet hebben sy de stadt besprongen, sulx dat opten XXV^{en} junij de selve noch by appointement over ginck, ende syn met vollen geweere vuytgetrocken, versien wesendd met wagens die hen de voerscreven graeff Maurits dede omme hen bagagien te laden, ende daermede ewech doen convoyeren, de gequetste in de stadt latende omme gecureert te worden, omme alsdan nae te seynden.

Heerwagen:

1593

Opten Aprilis syn ons beschryff brieven gecomen vande schout van

Kempelant, Clusio, omme in Kempelant te doen ten dienste zynder majesteyt twee heerwagen daeraff Everart int Ekerschot den eenen aen heeft genomen voerde helft van Kemplant voer IIIII gld sdaeghs welcke syn Peter Anthonis Sgraets ende Jacop Henrick Gerarts knecht met drye perden affgevaren sijnde den XX^{en} aprilis ende in dienste gecomen den XXI^{en}.

Malus

Wagens:

Opten 12 maij heeft den Chilt Cagoigna vuyt Turnout geschreven dat hy ten dienste van syne majesteyt uyt Kemplant wilde hebben twintich wagens met hoy, XX met stroy, ende XX ledige wagens ende sulx aende schout van Kemplant geschreven hebbende, 'synder prontsie gesonden vier wagens vuyt Oerschot te weten twee vuyt Verrenbest den eenen met hey ende den anderen met stroy, eenen van Naestenbest met stroy, ende eenen van Aerle met heij, daermede Henrick de Leuwe is getrocken opten ... maij naer Turnout ende waer hy met Adriaen Dirxssen van Waelre ende den voerscreven vier wagens heeft moeten blyven vier dagen ende daerna los gecomen.

Wagens:

Opten XXVII maij is dleger van zyne majesteyt van Turnout vertrocken naer Geertruydenberge om te ontsetten, ende dyen nacht gelogeert tot Gilze ende voerts nedergeleeght tot Oesterhout, ende ten Houdt byden Mee.

Opten selven 21^e dach is mons. Dachverlies wederom tot Oerschot gecomen met enige ruyteren vanden Bosch ende van Grobbendonck ende de ruyteren doer rydende is hier wat affgestaen met mons. de Merode de sone vande heere van Zueterwouw, die wat alhier bleeff ende Dachverlies hier brengende ordinantien vande Chbr Cigoigna heeft gecommandeert omm terstont vuyt Kemplant te doen LXXX ledige wagens wel gespannen, daeraff dat Oerschot heeft gedaen XVI wagens die opten XXX' syn gereden met Henricks int Ekerschot ende Duckens naer Den Bosch ende aldaer met victalie geladen naerden voerscreven leger, vuytgeweest zynde vier dagen, ende ses daerna noch int leger moeten blyven tot

Broot ende pyonieren:

Item de selve ordinantie was noch innehoudende van XL ponden broots ende IIC LXXXVIII pyonieren terstont bereet te maecken, daeraff Oerschot hadde gebacken synen quote tot VIII ponden ende bereet gemaect LVII pyonieren, maer en worden alsdoen noch nyet gesonden. Ende dese voerscreven ordinantie bij Dachverlies al vuyt gegeven ende bestelt zynde syn wederom vanden compaignie van Grobbendonck gecomen acht oft tien peerden daermede hy den selven 21 maij van hier is gereden nae den wintmolen ende soe wederom aengeslagen naer Roij, daer hy van gelycke ordinantie aende quartiere van Pelant naer henne quote oyck heeft gebrocht.

Item daerna heeft de voerscreven Dachverlies wederom ordinantie gesonden dat men de reste vand voerscreven wagenen bijden Chlt. Cigoigna vuyt Turnout geheyscht (die de selve Dachverlies hadde bevolen tot Oerle bij een te blyven geladen met hey ende stroy) soude ophouden ende in plaetse van dyen soude seynden tot sHertogenbosche bijden

commissaris vande viures Hanebroeck dertich ledige wagens, daeraff onsen quote was ses wagenen, ende soe de selve ses wagenen ten Bosch quamen, was troucy ewech, hoe wel wij nochtans alle de selve voerscreven wagens yegelyck op synen geordineerden tyt veerdig hebben gehadt, eensdeels omme de majesteyt dienst te doen, anderssins oyck doer vrese dat de voerscreven Dachverlies daerop stelde eenen peene van hondert goude cronen opten de faillanten te verhaelen ende naedemael tvoerscreven convoye ewech was, syn se wederom tsanderendaeghs gekeert, nochtans nyet sonder schade van enige peenen bij den hogenschout gepretendeert, maer ginck tselve tamelyck te werck.

V. a. DE OORKONDEN VAN BEST EN OIRSCHOT VANAF DE 14e EEUW

(vervolg)

74. OORKONDE VAN HERTOGIN JOHANNA
4 februari 1386

(R.A.N.B., Archief van het Kapittel van Oirschot 1 166)

Johann, bi der gratiën Goids hertoginne van Lucemborch, van Lothrijck, van Brabant, van Lymborch, ende marcgrevinne des Heilichs Rijcs, doen cont allen luden ende bekennen openbaerlic mit desen brieve, dat wij, - om die goide gonste die wij dragen tot onser kerken van Sente Peters te Oerschot, ende omdat die deken ende capittel derselver onser kerken na onse doot ewelic ende ummermeer schuldich sijn selen alle jaer onse jaergetide in derselver onser kerken te doin mit vigiliën, mit zielmissen ende commendaciën, temelic also daertoe behoirt denselven deken ende capittelen onser kerken voirscreven, die nu sijn ende namails ten tide wesen selen, gegeven hebben ende verleent, geven ende verleenen mit desen brieve, voir ons, onse oir ende erfgenamen t'eweliken daghe, datsi kiesen ende setten moghen eenen man dien si willen ende hen orberlic daertoe dunken sal, hi sij cleric of leeke, tot eenen roedregher in derselver onser kerken van Oerschot, id sij te live of te wederseggen also hen dat orboirlic dunken ende genuegen sal tot pourfijt onser kerken ende capittelen. Welc roedregher, aldus gecoren ende geset, overmids des voirscreven dekens ende capittelen onser kerken voirscreven openen besegelden brieven die si hem dair op geven selen -, van der tijt voirtaen dat hi aldus geset sal sijn ende also lange als hi sijn sal roedreger in onser kerken voirscreven, vrij, los ende quijt sijn sal van allen beden, schattingen, herværden, ende van allen anderen wereliken geboden die van onsen wege aldaer geset of gedaen selen werden, in alle der araegen dat die roedreghers sijn in onsen kerken van Sente Peters te Beke ende van Sente Oeden Rode, ende schuldich sijn te wesen na alsulken privilegiën, brieven ende herbrengen als si dairaf hebben. Ontbieden dair om ende bevelen ernstelic onsen drossaert van Brabant, onsen scoutheiten van Den Bosch ende van Kempelant, ende allen anderen onsen scoutheiten, vorsteren ende ambachteren onser Meyeriën van

Den Bosch, die nu sijn ende namails ten tide wesen selen, ende eiken van hen sunderlinge, dat si denselven deken ende capittelen onser kerken van Oerschot voirscreven ende hoeren roedregher voirscreven desen privilegiën ende ghichten, die wij hen voir ons ende onse oir ende erfgenamen onwederroepelic gegeven hebben, rastelic ende vredelic gebruiken laten ende doin gebruiken, sonder enich letsel of commer daerin te doin of te laten geschiën in eniger manieren, ende des niet en laten, op onse hulde ende vriesschap te behouden. In orconde ende getuge welker dinge voirscreven wij onsen segel aen desen brief hebben doin hangen. Gegeven te Bruessel opten IIIIden dach van februario, in 't jaer ons Heren MCCC tachtentich ende sesse, na costume 's hoifs van Camerijc.

(Hertogin Johanna oorkondt, dat zij aan deken en kapittel van Oirschot het voorrecht heeft verleend een roededrager in de Sint-Petruskerk te mogen aanstellen, die evenals de roededragers in de kerken van Hilvarenbeek en Sint-Oedenrode vrijheid van belasting zal genieten.)

N.B. De roededrager was een kerkwachter of ordebewaarder, tevens lijfwacht van de kanunniken. De roede die hij droeg was het teken van het gezag van degenen in wier dienst hij stond.

75. OORKONDE VAN HERTOGIN JOHANNA
1 februari 1395

(R.A.N.B., Archief van het Kapittel van Oirschot I 166)

Johanna, bi der gratiën Gods hertoginne van Lutzemborch, van Lothrijck, van Brabant ende van Lymborch, marcgrevinne des Heilichs Rijcs, doen cont ende kenlic enen yegeliken, dat wi uut versuec ende beden des dekens ende der capittelen onser kerken van Sente Peters t'Oerschot, overmids letsel ende ongebruyc dat hen enen tijt herwairt gedaen heeft geweest in sekeren diensten ende gysten, die si van outs hebben gehat - also si ons hebben doen thoenen -, te weten is in den goede te Ghinhoven te Mierde, dat wilen was Jans van Tullen, ende in den goide te Esbeke, tot Hilvarenbeke gelegen, dat te wesen plach Henrics van den Dijke, een wairheit hebben doin besitten bi onsen schouteit van Kempelant, in jegewerdicheit onser manne van leve, wes die deken ende capittel onser kerken van Sente Peters t'Oerschot voirscreven van desen tweën diensten van outs hebben geuseert ende gehat, welc wairheit onse schouteit voirgenoeft ons over heeft ge-seint. Dairinne dat wi, overmids onsen rait - dairtoe van onsen wegen gedeputeert clairlic hebben vonden, na den getuge in deser wairheit begrepen, dat die deken ende capittel voirscreven van ouden hercomen jairlics enen dienst hebben gehat op elc van den goiden voirscreven. Dat's te verstain, dat si, met denghenen die hen toehoerden ende met hoiren perden, vogelen ende honden, dair op gecomen hebben na den eten van den dage, ende bleven dair eten ende drincken op des goets cost, des nachts dair tuevende ende des mergens dair ontbitende ende voederende. Ende wanneer den deken ende der capittelen voirscreven dien dienst gewernt waert, dat si dan dairvoir panden ende

hielden van den beesten die si op die goide vonden, ende hoiren dienst deden gelijk si op die goede gedain souden hebben, dairvoir dat si die beesten houden deden totdat hoir cost van dien diensten betaillt was. Ende want wi bi der heiliger kerken recht sculdich sijn te bliven ende die te verantwerden van onrechte, ende sunderlinge onser kerken van Sente Peters voirscreven die onse vorders hebben helpen maken ende stichten, so begeren wi ende willen, dat die deken ende capittel onser kerken van Sente Peters t'Oerschot voirscreven voirtaen allewege hebben ende vredelic gebruiken des diensts voirscreven op den goiden van Ghinhoven ende van Esbeke voirgenoeft, also si van outs gedain hebben, also lange totdat ons met meerre bescheit gethoent werde, dat dese voirscreven twe goede van desen dienst vrij ende ongehouden sijn. Ende voirt, dat sij selve mogen panden ende houden die beesten op dien goeden wesende wair hen die dienst gewernt worde, gelijk si van ouden tiden gedain hebben. Bevelen dairom ernstelic onsen schouteiten van Den Bosch ende van Kempelant, die nu sijn of namails wesen sullen, dat si den deken ende der capittelen voirscreven te hoiren versuec altijt behulpich sijn, hoiren dienst te gecrigen gelijk voirscreven steet, op den goeden voirgenoeft, si sijn vererfpacht, gescheiden of ongescheiden, also verre die strecken, also wail alsof die goede noch geheel ende ongescheiden weren, sonder enich wederseggen. In orconden des briefs dair wi onsen segel aen hebben doen hangen, gegeven te Bruessel, des maendaigs voir Onser Vrouwen dach Purificatio in 't jair ons Heren MCCC negentich ende vive, na costume 's hoifs van Cameric.

(Hertogin Johanna oorkondt, uit getuigenissen te hebben bevonden, dat deken en kapittel van Oirschot vanouds het recht bezitten, eenmaal per jaar met hun gevolg een maaltijd, overnachting en ontbijt te genieten op het goed te Ghinhoven onder Mierde, dat eertijds toebehoorde aan Jan van Tullen, en op het goed te Esbeke onder Hilvarenbeek, dat eertijds toebehoorde aan Henric van den Dijke, en dat zij, indien hun dat recht wordt geweigerd, vee van de genoemde goederen in beslag mogen nemen totdat de geleden schade is vergoed.)

N.B. Hier is sprake van een "giste", welke term door het middelnederlands woordenboek als volgt wordt verklaard: "het recht van een leenheer om enige dagen met zijn gevolg zijn intrek te nemen bij een leenman".

VI. OUDE TOPONYMICA

Dit hoofdstuk zal in de volgende aflevering worden voortgezet.

VII. GENEALOGICA

1. VELDHOVENSE GESLACHTEN VAN DER HEIJDEN (VERHEIJDEN) van 1673 af (Gegevens, verzameld uit de doopboeken respectievelijk geboorteregisters van Veldhoven, chronologisch geordend per ouderpaar.) (vervolg)

JOANNES VAN DER HEIJDEN (Z) 11- 7-1747 Theodorus	X	JOANNA VAN DOOREN get. Walterus van Weert, Joanna van Nuenen
MARTINUS VAN DER HEIJDEN (Z) 15- 9-1747 Guilielma	X	JOANNA VAN NUENEN get. Jeannes van Nuenen, Lucia van Weert
FRANCISCUS VERHEIJDEN (V) 17- 3-1748 Joannes 15- 2-1750 Franciscus	X	JOANNA MARIA HEIJMANS get. Georgius Roederecrans, Tresia Heijmans Joannes Heijmans, Margaretha Cuekens
HENDRIK VAN DER HEIJDE (V) 2- 9-1750 Theodorus	X	MARIA VAN ELSE get. Hendrik van der Heijde, Helena van Weerdt
JUDOCUS VAN DER HEIJDEN (Z) 28- 2-1752 Joanna 26-11-1754 Henrica 3-11-1756 Petrus 28- 3-1760 Joanna	X	ALEGONDIS VAN DER HEIJDEN get. Gerardus van Gerwen, Josina Peeters Petrus van der Heijden, Catharina Aelbers Henricus van der Heijden, E.v, d.Oever Josephus van Gerwen, Josepha Hólmans
CHRISTIAAN VAN DER HEIJDEN (V) 15- 5-1755 Nicolaas 25-10-1756 Johannes 24- 8-1763 Peter 3-11-1765 Hendrika 27- 2-1769 willem 25- 7-1771 Johanna 2- 8-1774 wilhelma	X	MARIA KOCKS (van Mierlo) get. Hendrik Kocks, Maria van der Heijden Joseph Kocks, Hendrika van der Heijden Huibert v. Duysel, Joh.Lange-donck Johannes Kocks, Cathrina Swinckels Nicolaas van HULst, Catharina Vogels Arnold van der Heijden, Aldegonda Cocks Peter Cocks, Maria van der Heijden

ARNOLD VAN DER HEIJDEN (V) 31-10-1755 Johannes	X	— CATHARINA SWINCKELS get. Johannes Deckers, Maria v.d. Heijden
CHRISTIAAN VAN DER HEIJDEN (V) ?- 8-1759 Dionijsius	X	— MARIA VAN BREGHT get. Arnold v.d.Heijden, Johanna v. Breght
HENRICUS VAN DER HEIJDEN (Z) 27- 4-1760 Henrica	X	— HENRICA KERCKHOFS get. Petrus v.d.Heijden, Joanna Kerckhofs
JOANNES VAN DER HEIJDEN (Z) 23- 8-1763 Josephus 23-12-1764 Joannes 5- 5-1766 Maria 15- 6-1769 Petronilla 29-10-1770 Joanna 10-10-1771 Maria	X	— IDA HURCKS get. Petrus v.d.Heijden, H.Kerckhofs loco M. Hurcks Daniel Hurcks; Antonia v.d. Heijden Henricus v.d.Heijden, Anna Hurcks Petrus Mitsers, Henrica Kerckhofs Josephus v.d. Heijden, Joanna Sanders Adrianus v.d.Meeren, Cornelia Beij nen
WILHELMUS VAN DER HEIJDEN (Z) 3- 3-1765 Josepha	X	— ANNA MEULENDIJK get. Josephus v.d. Heijden, N. Vee-ters loco Nicola Meulendijck
WILHELMUS VAN DER HEIJDEN (Z) 20- 2-1768 Anna	X	— DIMPNA KERISEN get. Henricus v.d. Heijden, Ida Hurcks loco Maria Catharina Kerisen
PETER VAN DER HEIJDEN (Z) 5- 2-1780 Johanna Maria	X	— HENDRIKA COLEN VAN GERWEN get. Johannes Libreghs, Catharina Reddiers
HENRICUS VAN DER HEIJDEN (Z) 29- 4-1785 Andreas 24-11-1786 Judocus	X	— CATHARINA VILTDECKERS get. Adam v.d. Heijden, Maria vilt-deckers Henricus Lobri, Maria v.d. Heijden
ADAMUS VAN DER HEIJDEN (Z) 29-12-1788 Joanna 11-11-1791 Andreas 10- 6-1792 Petronella 12- 2-1798 Adamus	X	— JOANNA VESTERS get. Henricus v.d. Heijden, wilh. Vesters Peterus Schepers, Aldegondis Vesters Andreas v. Deventer, Alleg. Vesters Lambertus v.d. Loy, Gertr.v. Deventer

GERARDUS VERBEIJDEN (Z) X BERNARDINA BEIJSSENS
 4- 7-1789 Francisca get. Godefridus Beijsens, Maria
 Heuvelmans
 12- 3-1791 Joanna Joannes Verheijden, Adriana
 v. Hersel
 25- 2-1793 Joannes Franciscus Petrus Beijsens, Agnes Corne-
 lia Verheijden

THEODORUS VAN DER HEIJDEN (Z) X MARIA TOPS
 26- 1-1799 Remigius get. Gerardus Tops, Catharina v.d.
 Heijde
 13- 3-1801 Margaretha Arnoldus van Lieshout, Joanna
 Tops
 6-12-1803 Petrus Lambertus v.d. Heijden, Aldeg.
 v.d. Heijden
 15- 2-1805 Petrus Theod. v.d. Heijden, Joanna v.
 d. Heijden

(wordt vervolgd)

2. ECHTPAREN VAN CROONENBURG van 1620 tot 1972, door A.B. van Cronen-
burg, Rotterdam

Zie hoofdstuk XI: Lezers leveren hun bijdrage, nr. 2, blz. 102

VIII. HUIZEN EN HUN BEWONERS TE OIRSCHOT
VAN DE ZEVENTIENDE TOT DE TWINTIGSTE EEUW

(vervolg)

34. "De Drie Swaantjes", hoek Sint-Odulphusstraat-
Gasthuisstraat, sectie F 3755

In de verpondingsregisters van de herdgang Kerkhof worden de volgende
eigenaars vermeld.

A. MARIA, weduwe van JAN EECKERSCHOT circa 1650
 "Huys en aenstede"
 grootte: 32 roeden; aanslag: 2 g. 18 st. 4 p.
 verpondingsboek nr. 1, fol. 85 B

B. JAN BENDRICK SCHEPENS (gebruiker) 1678
 "Huys en aenstede"
 grootte: 32 roeden; aanslag: 2 g. 18 st. 4 p.
 verpondingsboek nr. 1, fol. 86

C. MARIA VAN ESCH, weduwe van JAN EECKERSCHOT (eigenares) 1679
 "Huys en aenstede"
 grootte: 32 roeden; aanslag: 2 g. 18 st. 4 p.
 verpondingsboek nr. 1, fol. 86

D. ADRIAAN JACOBS VAN OSCH 1683
 "Huys en aenstede"
 grootte: 32 roeden; aanslag: 2 g. 18 st 4 p.
 verpondingsboek nr. 1, fol. 85 A en nr. 2, fol. 86

E. JACOB DIRCX DE CROON 1720
 "Huys De Drie Swaantjes en aenstede"
 grootte: 32 roeden; aanslag: 2 g. 18 st. 4 p.
 verpondingsboek nr. 2, fol. 86 en nr. 3, fol. 118

F. ELISABETH DOORDEN VLEMMINCX, weduwe van JACOB DIRCX
 DE CROON 1734
 "Huys De Drie Swaantjes en aenstede"
 grootte: 32 roeden; aanslag: 2 g. 18 st. 4 p.
 verpondingsboek nr. 2, fol. 86 en nr. 3, fol. 118

G. ELISABETH JACOBS DE CROON, weduwe van CHRISTIAAN
 WALRAVENS (bij testament) 1771
 "Huys De Drie Swaantjes en aenstede"
 grootte: 32 roeden; aanslag: 2 g. 18 st. 4 p.
 verpondingsboek nr. 4, fol. 85v en nr. 5, fol. 90v

H. JOORDANUS DE CROON (bij koop) 1790
 "Huys De Drie Swaantjes en aenstede"
 grootte: 32 roeden; aanslag: 2 g. 18 st. 4 p.
 verpondingsboek nr. 5, fol. 90v en nr. 6, fol 92

I. MARIA CATHARINA VAN SOMEREN, weduwe van JOORDANUS
 DE CROON 1805
 "Huys De Drie Swaantjes en aenstede"
 grootte: 32 roeden; aanslag: 2 g. 18 st. 4 p.
 verpondingsboek nr. 5, fol. 90v en nr. 6, fol. 92

Het "Kohier der huizen" van 1808 noemt onder nr. 139/134:
 MARIA VAN SMEREN en HENDRIK DE CROON.

In de kadastrale leggers van Oirschot vindt men de volgende eigenaars:

J. HENDRIKUS JORDANUS DE CROON 1832
 "Huis De Drie Swaantjes"
 grootte: 1 roede, 12 ellen, F 372
 "Huis, schuur en erf"
 grootte: 3 roeden, 27 ellen, F 373
 "tuin"
 grootte: 11 roeden, 30 ellen, F 374
 Artikel 345
 Verkoop in 1844

K. DANIEL VAN KALKEN, koopman, en consorten 1844
 "Huis, stal en erf"
 grootte: 4 roeden, 85 ellen (voorheen F 372, F 373 en
 gedeelte van F 374), F 2390
 "Tuin"
 grootte: 10 roeden, 84 ellen (voorheen gedeelte van

F 374), F 2391
 Artikel 1245
 Hermeting in 1897

L. MARIA J.E. VAN KALKEN, ANNA H. VAN KALKEN EN JOSEPHA PH. F. VAN KALKEN 1897

"Huis, stal en erf"
 grootte: 4 are 85 ca, F 2390
 "Tuin"

grootte: 10 are 84 ca, F 2391
 Artikel 3842

Verkoop in 1914: F 2390 geheel, F 2391 gedeeltelijk

M. ANTHONIUS DE KROON, wagenmaker 1914

"Huis, stal en erf"
 grootte: 4 are 85 ca, F 2390
 "Tuin"

grootte: 8 are 74 ca, F 3393
 Artikel 4447

In 1934 vereniging van F 2390 en F 3393; daarna:

"Huis, schuur en tuin"
 grootte: 13 are 59 ca, F 3755
 In 1943 verbouw; daarna:

"Twee huizen, schuur en tuin"
 grootte: 13 are 59 ca, F 3755
 Verkoop in 1965

N. GEMEENTE OIRSCHOT 1965

"Twee huizen, schuur en tuin"
 grootte: 13 are 59 ca, F 3755
 Artikel 485, volgnummer 3464.

IX. BEERSE BORGBRIEVEN

(door Jos van Gils, Raadhuisstraat 229, Best)

(vervolg)

Op pagina 94 gaan we verder met de lijst van borgbrieven.
 Voor de goede orde nog eens de volgorde van de kolommen:
 kolom 1: naam van de persoon aan wie de borgbrief is verleend
 kolom 2: geboorteplaats
 kolom 3: plaats waarnaar de persoon vertrekt
 kolom 4: inventarisnummer van het Rechterlijk Archief en folionummer
 kolom 5: datum waarop de borgbrief is verleend.

C zie K

Delft, Adriaan Willems van	Oostelbeers	onbekend	R35,	ongef	2- 1-1715
Delft, Reijnier Willem van	Oostelbeers	onbekend	R35,	ongef	28-12-1718
Dickens, Petronel Jan	Middelbeers	Diessen	R41,	15	7- 2-1775
Diessen, Hendrik Janssen van	Oostelbeers	Oirle	R37,	88	27- 7-1731
Dionijssen, Lucia	Westelbeers	Diessen	R34,	125v	14- 2-1708
Dirks, Josijn	Westelbeers	Tuernout	R35,	ongef	6- 6-1721
Dommel, Adriaen Jan van	Westelbeers	Diessen	R39,	234v	18- 9-1762
Dommelen, Jan van	Westelbeers	Diessen	R40,	30v	1-11-1766
Doorackers, Jan Peter	Westelbeers	Tilburg	R40,	12	21- 8-1765
Doorackers, Maria Peter	Westelbeers	Huijckelom	R38,	111	15- 7-1743
Doorackers, Peter	Westelbeers	Oirschot	R41,	54v	5- 9-1776
Dijk, Christina Johannes van	Middelbeers	Hoogeloo	R42,	181v	11- 3-1800
Dijk, Dirk Johannes van	Westelbeers	Hoogeloo	R42,	181v	11- 3-1800
Dijkmans, Antonius Jan	Middelbeers	Kasteren	R43,	223v	6-12-1804
Dijkmans, Godefridus Jan	Middelbeers	Kasteren	R43,	223v	6-12-1804
Eeten, Adriaantje van	Westelbeers	Oirschot	R42,	47v	25- 9-1795
Leten, Anna Maria van	Westelbeers	Oirschot	R45,	100v	12- 6-1802
Eijnden, Arnoldus van de	Middelbeers	Tilburg	R40,	94v	24- 1-1770
Eijnden, Helena Maria van de	Middelbeers	Diessen	R40,	69	4- 1-1769
Eijnden, Jacobus van den	Middelbeers	Best	R42,	48v	8-10-1795
Eijnden, Joannes van de	Middelbeers	Boxtel	R37,	147	14- 1-1735
Eijnden, Jan van den	Middelbeers	Tilburg	R41,	107	1- 4-1778
Eijnden, Josephus van den	Middelbeers	Tilburg	R41,	236	3- 2-1783
Eijnden, Laurens van den	Middelbeers	Schijndel	R42,	32v	2- 5-1794
Eijnden, Maria Anna van den	Middelbeers	Hilvarenbeek	R41,	180v	22- 4-1780
Eijnden, Pieter van den	Middelbeers	Oostelbeers	R41,	130	29-12-1778
Everts, Catelijn	Oostelbeers	Moergestel	R34,	74v	15- 3-1701
Faassen, Jan	Oostelbeers	Wintelre	R81,	no. 1	24- 1-1809
Fiers, Jacobus	Westelbeers	Lage Mierde	R42,	161v	26- 1-1799
Fiers, Pieter Jan	Middelbeers	Vught	R40,	69v	20- 1-1769
Gerrits, Elizabeth	Westelbeers	Hilvarenbeek	R38,	11	29- 4-1737

Gerwen, Peeternel	Oostelbeers	R39,	.50	6-12-1753
Gestel, Prijna Jan van	westelbeers	R35		17- 3-1713
Gijs, Albert van	westelbeers	R42,	180v	29- 1-1800
Gijs, Cornelis van	westelbeers	R41,	159v	23-10-1779
Gijs, Elizabeth Johannes van	Oostelbeers	R41,	175	31- 3-1780
Gijs, Gerardina Dirk van	westelbeers	R39,	.267	1-10-1764
Gijs, Gerrit Adriaen van	Oostelbeers	R34,	88	22- 5-1702
Gijs, Jacobus van	Oostelbeers	R39,	172	16- 8-1759
Gijs, Jacobus van	Oostelbeers	R40,	214	23- 1-1773
Gijs, Jacobus en Péter van	westelbeers	R41,	160v	23-10-1779
Gijs, Jan van	Oostelbeers	R42,	165v	10- 4-1799
Gijs, Margo van	Oostelbeers	R41,	253	12- 8-1783
Gijs, Maria Johannes van	Oostelbeers	R40,	244v	22- 7-1773
Ginhoven, Willem Jasper van	Oostelbeers	R35		7- 1-1720
Goudsmits, Jan	Middelbeers	R38,	78v.	24- 2-1742
Goudsmits, Jan	Oostelbeers	R39,	38v.	20- 7-1753
Goutsmits, Johannes	Middelbeers	R39,	197v	31- 1-1761
Grujter, Cornelia Aert de	Oostelbeers	R38,	201v	24- 2-1748
Grujter, Elizabeth Aert de	Oostelbeers	R38,	16v	27-12-1737
Hakken, Adriaan Louis	Middelbeers	R37,	136v	18- 2-1734
Hakken, Maria Louis	Middelbeers	R38,	1v	8-12-1736
Hakken, Paulus Lodis	Middelbeers	R39,	263	23- 6-1764
Haarvers, Maria Arnoldus	Oostelbeers	R44,	150	12- 4-1808
Hamont, Anna Maria van	Middelbeers	R44,	137	11- 9-1807
Hamont, Cornelia Jan van	Middelbeers	R44,	137	11- 9-1807
Hamond, Jan van	Middelbeers	R44,	112v	12- 1-1807
Hamont, Jan van	Middelbeers	R44,	137	11- 9-1807
Hamont, Peter Jan van.	Middelbeers	R44,	137	11- 9-1807
Verheijden, Francis	Middelbeers	R44,	137	11- 9-1807
Iamsvoord, Petronella van. de	Oostelbeers	R38,	183	4- 5-1747
Hwmsvoort, Peter van den	Middelbeers	R44,	147	5- 1-1808
Heijmsvoord, Peter Jacobs	Middelbeers	R41,	195v	26- 2-1781
Hendriks, Elizabeth Jan	Middelbeers	R37,	159	18- 5-1735
Heijms, Catharina Jan	Oostelbeers	R38,	203	22- 3-1748
		R42,	88	17- 8-1796

Heijms, Maria	Middelbeers	R42,	188v	22- 4-1800
Heijms, Theodorus Jan	Oostelbeers	R42,	88	17- 8-1796
Heijst, Jennemie Jan van	Oostelbeers	R41,	13v	7- 2-1775
Hest, Jenne Mie van	Oostelbeers	R44,	58v	21- 3-1806
Hest, Jan Cornelis van	Oostelb./westelbeers	R41,	214v	19- 1-1782
Heijligers, Paulus	Oostelbeers	R39,	80	15- 5-1755
Heuvelmans, Agnes	Middelbeers	R42,	175	28-12-1799
Heuvelmans, Anthonius	Oostelbeers	k41,	12v	7- 2-1775
Heuvelmans, Christiaan	Oostelbeers	R39,	262v	30- 4-1764
Heuvelmans, Maria Catharina	Middelbeers	R40,	11	10- 6-1765
Heuvelmans, Martin.	Oostelbeers	R40,	75	20- 3-1769
Heuvelmans, Peter Jan	Middelbeers	R42,	39v	25- 3-1795
Heuvelmans, Theodorus	Oostelbeers	R41,	127v	13-11-1778
Heesters, Anna Maria	Middelbeers	R40,	270v	28- 4-1774
Heesters, Gijsbert	Middelbeers	R41,	76	22- 1-1777
Heesters, Jennemie	Oostelbeers	R39,	169v	6- 7-1759
Heesters, Jan Jansse	Middelbeers	R41,	197	11- 5-1781
Heesters, Maria Peter	Middelbeers	R40,	62v	23- 6-1777
Heesters, Peter Peter	Oostelbeers	R41,	94v	6- 6-1777
Hoeven, Elizabeth van.	Middelbeers	R40,	164	6- 8-1771
Hooff, Adriaan van	Oostelbeers	R40,	164	6- 8-1771
Hooff, Aalbert Willem van	westelbeers	R39,	165v	28- 4-1759
Hooff, Jacobus Nicolaas van	westelbeers	R34,	131v	29-12-1708
Hooff, Johannes van	Middelbeers	R38.	97	6-12-1742
Hoof, Johanna van	Middelbeers	R42,	57a	11- 2-1796
Hordijck, Jozina	westelbeers	R42,	38v	25- 3-1795
Hulselmans, Adegonda	Oostelbeers	R44,	66v	13- 8-1806
Hulselmans, Antonetta Hendr.	Rotterdam	R41,	168	11- 2-1780
Hulselmans, Johannes Hendrik	westelbeers	R41,	213v	12- 1-1782
Hulselmans, Elizabeth	Middelbeers	R40;	182	15- 2-1772
Huijvoort, Adriaantje Jan van de	Middelbeers	R40;	33	8- 1-1767
	Oostelbeers	R39,	228v	7- 5-1762
		R37,	148v	5- 2-1735
Jacobs, Wouter Tielemans	Oostelbeers	R38,	48	9- 2-1740
Jacobs, Geert Thomas	Middelbeers	R40,	272	14- 5-1774

Jacobs, Adriaan Jacobus	Oostelbeers	Eersel	R41,	172v	18-3-1780
Jansen, Adriaantje Anthonij	Westelbeers	Oirschot	R41,	96	31-7-1777
Jansen, Adriaantje Augustinus	Middelbeers	Tilburg	R35		10-11-1722
Jansen, Adriaan	Middelbeers	Valkenswaard	R42,	162v	26-3-1799
Janssen, Aldegonda	Westelbeers	Diessen	R35		27-2-1715
Jansen, Alegonda Antonie	Westelbeers	Goirle	R41,	269v	19-3-1784
Janssen, Barbara	Middelbeers	Boxtel	R42,	149	31-1-1798
Jansen, Frans	Oostelbeers	Diessen	R34,	47v	5-4-1698
Jansdr., Jenneken Jan Cornelis	Westelbeers	Hilvarenbeek	R35,		10-1-1720
Janssen, Joseph	Middelbeers	Oirschot	R81,	no 17	12-10-1809
Jan Cornelis, Maria	Westelbeers	Hilvarenbeek	R35	12	10-1-1720
Jansen, Peeter	Middelbeers	Oostelbeers	R43,	15	3-12-1800
Jonckers, Adriaan Wouter	Middelbeers	Nunen	R40,		2-11-1765
Jonkers, Jan	Oostelbeers	Nesterhoven	R38,		20-2-1750
Jonkers, Johannes	Westelbeers	Haaren	R41,	267v	10-2-1784
Jonkers, Joannes Peter	Oostelbeers	Oirschot	R39,	23	2-6-1752
Jonkers, Peter Jan Thomas	Oostelbeers	Winteire	R37,	148	17-1-1735
Kems, Elizabeth en Everdien	Oostelbeers	Oirschot	R42,	74v	3-7-1796
Ciessens, Bertel Peeter	Oostelbeérs	Veldhoven	R39,	208v	3-8-1761
Claessen, Dirck	Oostelbeers	Vessem	R35		3-9-1713
Ciessen, Maria Peter	Oostelbeers	Westelbeers	R40,	56	26-1-1768
Kolsters, Petronel	Oostelbeers	Diessen	R81,	no 7	18-4-1809
Konings, Jennemie	Middelbeers	Oisterwijk	R39,	248	9-3-1763
Kooien, Anna	Oosteibeers	Oirschot	R81,	no 8	7-5-1809
Gooien, Anneken	Westelbeers	Diessen	R38,	44	7-11-1739
Kooien, Gerrit	Middelbeers	Oirschot	R35		9-12-1721
Coolen, Geraert	Westelbeers	Eersel	R34,	127v	12-3-1708
Coolen, Hendrina	Westelbeers	Diessen	R37,	144	19-5-1734
Kooien, Jan	Middelbeers	Diessen	R43,	214v	24-9-1804
Kooien, Jan	Oostelbeers	Tilburg	R81,	no 3	16-4-1810
Coolen, Maria	Westelbeers	Oirschot	R35		27-10-1710
Gooien, Petronel Cornelis	Middelbeers	Arendonk	R41,	237	7-2-1783
Coolen, Wouter Geert	Oostelbeers	Helvoirt	R41,	84	16-4-1777
Coopal, Dielis en Johanna	Oostelbeers	Westelbeers	R44,	14v	12-11-1805

Koppelmans, Cornelis Jan	Oostelbeers	Diessen	R41,	147	15-6-1779
Coorenbloem, Maria Jan	Middelbeers	Best	R42,	19v	26-11-1793
Corstiaans, Cornelis	Middelbeers	Hoogeloon	R42,	68v	16-4-1796
Corstaans, Johanna Maria	Middelbeers	Hoogeloon	R44,	113v	13-1-1807
Costiaans, Johanna Maria	Middelbeers	Oostelbeers	R44,	149	9-4-1808
Costiaans, Maria Peter	Oostelbeers	Middelbeers	R41,	24	13-3-1775
Corstiaans, Joannes	Middelbeers	Oostelbeers	R41,	235	3-2-1783
Corstiaans, Wouter Peter	Oostelbeers	Middelbeers	R41,	209	16-11-1781
Kort, Adriaan de	Westelbeers	Diessen	R42,	36	15-8-1794
Croon, Peter de	Oostelbeers	Oerle	R39,	69v	27-11-1754
Croon, Anna Jan de	Oostelbeers	Middelbeers	R42,	113	14-2-1797
Croon, Cornelis de	Oostelbeers	Vessem	R39,	27v	1-9-1752
Croon, Gerardus Antonie de	Oostelbeers	Hilvarenbeek	R42,	169v	10-6-1799
Croon, Henrica de	Oostelbeers	Tilburg	R42,	131v	8-11-1797
Croon, Jan de	Oostelbeers	Baschot	R38,	264	.8e 6-1750
Croon, Maria de	Oostelbeers	Hilvarenbeek	R41,	238	17-2-1783
Croon, Willem de	Oostelbeers	Hilvarenbeek	R41,	221v	3-8-1782
Laak, Christina van de	Westelbeers	Hilvarenbeek	R42,	40v	13-4-1795
Laak, Jan Adriaan van de	Oostelbeers	Middelbeers	R43,	58	13-2-1802
Laak, Josephus van de	Oostelbeers	Oirschot	R44,	142v	30-10-1807
Lamberts, Steven	Oostelbeers	Oerle	R35		18-3-1712
Leenders, Dirk Jan	Middelbeers	Vessem	R34,	124	17-1-1708
Leest, Anna van de	Best	Middelbeers	R41,	39v	23-1-1776
Leijten, Adriaentje Jan	Westelbeers	Tilburg	R40,	136v	21-3-1771
Leijten, Anna Maria	Westelbeers	Diessen	R44,	21v	6-12-1805
Leijten, Anthonij Peter	Oostelbeers	Vechel	R37,	81	20-1-1731
Leijtens, Berbera, Anthonij	Oostelbeers	Best	R38,	217v	16-1-1749
Leijtens, Cornelia	Oostelbeers	Helvoirt	R39,	36v	9-6-1753
Leijtens, Johanna Zijmon	Oostelbeers	Westelbeers	R40,	258	19-1-1774
Leijtens, Jan Jansen	Oostelbeers	Haaren	R38,	200v	23-2-1748

(wordt vervolgd)

X. LIJST VAN KEMPISCHE GEMEENTEN in de jaren 1870/76, gerangschikt volgens de grootte van de oppervlakte

	bunder	inwoners	
ORRSCHOT	6027	4275	(1875)
BERGEIJK	5233	1794	(1870)
VESSEM, MINTELRE KNEGSEL	4826	1137	(1876)
OOSTEL-, WESTEL-, MIDDELBEERS	4155	976	(1875)
HOOGELOON, HAPERT, CASTEREN	4029	1362	(1874)
WOENSEL EN ECKART	3766	4298	(1876)
BLADEL EN NETERSEL	3307	1583	(1870)
REUSEL	3135	973	(1875)
BORKEL EN SCHAFT	2473	585	(1870)
EERSEL	2244	1058	(1871)
VALKENSWAARD	2055	1277	(1876)
OERLE	1711	653	(1875)
RIETHOVEN	1707	650	(1875)
MAALRE	1409	919	(1870)
DUIZEL EN STEENSEL	1352	619	(1873)
VELDHOVEN-MEERVELDHOVEN	1349	1347	(1876)
ZEEL ST	1314	1398	(1876)
WESTERHOVEN	1081	586	(1876)
STRIJP	940	1533	(1876)
AALST	922	640	{1870}
STRATUM	807	2345	(1876)
DOMMELEN	757	332	(1872)
GESTEL-BLAART HEM	657	1816	(1873)
EINDHOVEN	56	3218	(1870)

XI. LEZERS LEVEREN HUN BIJDRAGE

1. De parochie van de H. Caecilla te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875 (door Th. A. Kuypers)

D. De pastoor en mens Gerardus Verhoeven

(vervolg)

In 1840 bracht het bezoek van een bekeerling aan zijn familie pastoor Verhoeven in moeilijkheden. Deze man was afkomstig uit een plaatsje in Zuid-Holland, waar geen enkele katholiek woonde. Hij was tijdens zijn inkwartiering hier als huzaar tot het katholicisme overgegaan zonder zijn familie daarin te kennen. Toen hij gedwongen was voor regeling van zaken naar huis te gaan, kwam zijn familie er spoedig achter.

Ronduit verklaarde hij toen dat hij katholiek geworden was, en hij weigerde pertinent om op zondag met zijn familie mee te gaan naar de hervormde kerkdienst in die plaats. Na lang aanhouden stemde hij erin toe ten gerieve van zijn familie en om hen de schande te besparen alleen voor het oog mee te gaan naar de dienst.

Voor pastoor Verhoeven was zoiets externe professio haeresis (= uiterlijk belijden van ketterij). Daarom vroeg hij de faculteit aan, wederom de abjuratio haeresis (= afzwering van de ketterij) te kunnen afnemen. Gaarne had hij met kerende post antwoord, want hij wilde deze goedwillende man liever niet met Pasen voor het oog van anderen de H. Communie weigeren. (Brief van 14 april 1840 aan Mgr. H. den Dubbelden in Archief Bisdom).

Dit voorval typeert de verhouding van katholieken en protestanten in die tijd. Zij stonden scherp tegenover elkaar. Voor pastoor Verhoeven was het protestantisme zonder meer een ketterij en hij handelde consequent naar die richtlijn. Bij voorkeur noemde hij hun aanhangers "de zoogenaamde hervormers of gereformeerden". Na de komst van de Fransen hadden zij hier in het Zuiden hun machtige positie moeten opgeven en hadden de katholieken weer de overhand.

Toen in 1798 de oude kerk in het d'Ekker aan de katholieken werd teruggegeven, had het gemeentebestuur de taak voor een lokaal te zorgen, waar de protestanten hun godsdienstoefeningen konden houden. Hiervoor gebruikten zij een kamer op de pastorie, welk gebouw voor veertig gulden per jaar van de gemeente gehuurd werd. De gemeente had daarvoor de plicht heel de pastorie te onderhouden en moest er telkens geld bijpassen. Zij wilde dus graag van die last af. "Onder voorwendsel, dat zij tog een lokaal voor verrigting van hunne godsdienst aan de protestanten moesten bezorgen," (verkochte het gemeentebestuur) "gemelde woning met hof aan dat genootschap .. voor den geringen prijs van 800 Guldens, waardoor dan de protestanten nog verder in onze gemeente zijn gevestigd geworden" (Groot Rekenboek, p. 232).

In 1826 werd "het kerkje der zoogenaamde gereformeerden gebouwd, hetgene oortrend de 1100 Gl. gekost had, en waartoe dit kerkgenootschap meer als 3000 gl. subsidie had bekommen" (Groot Rekenboek, p. 240). Veel waardering spreekt niet uit deze woorden. In die tijd iets anders

verwachten, zou teveel gevraagd zijn. De protestanten waren een kleine minderheid, die veelal gemeden en enkel geduld werd. In het doopboek over de jaren 1826 tot 1876 worden vier personen vermeld, die na het "afzweren van de ketterij" en het afleggen van de katholieke geloofsbelijdenis onder voorwaarde opnieuw gedoopt werden (in 1839, 1840, 1858 en 1867). Dat deze bekeerlingen pastoor Verhoeven soms na aan het hart lagen, blijkt wel hieruit, dat hij bij de doop van Henricus Abraham de Kruiff (29 juni 1858) ook het peterschap over hem op zich nam en op 12 februari 1873 zelf (na 1846 werden bijna alle dopen door de kapelaan gedaan) het H, Doopsel toediende aan Wilhelmus, het kind van zijn petekind, zoon van Henricus Abraham de Kruiff en Anna Maria Leijten, uit Steensel. Het was zijn voorlaatste doop. Bij een bekering werden wederzijds vaak minder fraaie methodes gebruikt. Ieder vocht voor zijn eigen kerk. Op 22 januari 1864 schreef pastoor Verhoeven aan Mgr. J. Zwijsen (brief in Archief Bisdom) over Jacob Johannes van Stapel, rijksambtenaar en gestationeerd in Veldhoven. Hij was in 1832 te Steenbergen van "fatsoenlijke toch protestantsche" ouders geboren. Zijn vader was daar oud-burgemeester. Oorspronkelijk was hij gestationeerd in Loon op Zand, leerde daar een braaf katholiek meisje kennen en liet zich in het katholieke geloof onderrichten. Toen bekend werd, dat hij naar het katholicisme overhelde, werd hij van Loon op Zand "vermoedelijk om zulks tegen te werken" naar Veldhoven overgeplaatst. Hier was hij in de kost bij brave mensen naast de pastorie, bad met hen mee en onderhield getrouw de wetten van de H. Kerk. Ook hier lekte zijn aanstaande bekering uit en "ik kan UDEbogw. niet schrijven, hoe dit klein hoopje protestanten hierover woedende zij." Om hem tegen deze aanvallen te sterken stelde pastoor Verhoeven voor hem zo spoedig mogelijk in de katholieke kerk op te nemen. Hij was voldoende onderricht en gedroeg zich oppassend. Gesterkt door de sacramenten en de genade Gods zou hij dan beter bestand zijn tegen alle aanvallen. Ook was er dan geen beletsel meer om spoedig met het meisje uit Loon op Zand te trouwen. Pastoor Verhoeven vertrouwde er ten volle op, "dat hij na zoo eenen hevigen strijd een kloek ledemaat van onze Strijdende Kerk zal wezen." Hoe deze zaak afliep is me niet bekend. In het doopboek komt zijn naam niet voor. Dat er een gespannen verhouding was tussen katholieken en andersdenkenden is begrijpelijk, maar we vergissen ons als we zouden menen, dat tussen broeders en zusters van hetzelfde geloof alles ideaal was, ja zelfs tussen eigen collega's ontbrak het wel eens aan samenwerking en begrip voor elkaar. De kwestie met de buitenkermissen is reeds ter sprake gekomen. Op 19 januari 1843 stuurde pastoor Verhoeven een briefje naar Mgr. J. Zwijsen om hem mee te delen, dat de kapelaan van Zeelst bij het biechten op een vreemde manier te werk ging. "Zijn Eerw. jaagt er met menigte weg, zonder aan deze tijd te bepalen van terug te komen etc. Den Eerw, Heer Pastoor houd voor principe, niet als biechtkinderen aan te nemen diegene, welke van den Eerw. Heer Kapellaan worden verzonden." Deze mensen, aan wie dus de absolutie geweigerd werd, zochten hun toevlucht bij biechtvaders in de naburige parochies. Prompt daarop waarschuwden, volgens pastoor Verhoeven, de pastoor en de voorafgaande zondag de ka-

pelaan van Zeelst vanaf de preekstoel hun gelovigen tegen "ruime" biechtvaders, "die te gemakkelijk helpen." Een week later weer een briefje, waarin pastoor Verhoeven meedeelde, dat bij nadere informatie niet de kapelaan gepasseerde zondag de waarschuwing had laten horen, maar dat het de astoor geweest was. Het zou hem "smarten verkeerde aantijgingen te oen (Brieven van 19 en 27 januari 1843 in Archief Bisdom). 30 Januari schreef monseigneur naar de Deken van Eindhoven met richtlijnen, hoe in deze te handelen (copie van deze brief voor eigen archief staat op de brief van 19 januari. Tekst erg onduidelijk). Daarmee zal de zaak wel afgelopen zijn. De "strijdende" kerk was ook wel eens de "vechtende" kerk.

(wordt vervolgd)

2. ECHTPAREN VAN CROONENBURG (Kroonenburg, Cronenburg, Croonenborgh) van 1620 tot 1972, genummerd in alfabetische orde der voornamen met ouders en kinderen VAN CROONENBURG.
(door A.B. van Cronenburg, Drievriendenstraat 31 B, Rotterdam-3)

(vervolg)

- 114.- EGIDIUS VAN KRONENBURG (zie nr. 106)
13-2-1831 te Best
met
Hendrina van Dijk
115. EGIDIUS GISBERTUS VAN CROONENBORGH
met
Maria Berese
kind: (Oirschot)
Maria Anna, 9-3-1726
116. EGIDIUS GISBERTUS VAN CROONENBORGH 25-9-1681 ?
met
Maria Henricus van Dinther
V. Gijsbert Peter van Croonenborgh
M. Grietje Thomas van de Ven
kinderen: (Oirschot)
Petronella en Thomas, 2-4-1719
Henricus, 22-5-1720
Gisbertus, 29-2-1722
Joannes, 10-11-1723
Joannes, 22-6-1732
117. EGIDIUS GISBERTUS VAN CROONENBURGH
1) 18-8-1737 te Best
met
Henrica Anthonius van de Sande
kinderen: (Best)
Henricus Gisbertus, 17-9-1738

- Catharina, 12-11-1739
wilhelmus, 2-10-1740
2) 16-2-1747 te Best
met
Helena Claessen Hoppenbrouwers
kinderen: (Best)
Dionisia, 8-2-1748
Dionisia, 2-11-1750
3) 4-11-1752 te Best
met
Jenneken Aerts Walravens
kinderen: (Best)
Gijsbertus, 5-1-1755
Arnoldus, 2-6-1762
118. EGIDIUS HENRICUS VAN CROONENBURGH 30-9-1713 Best
28-1-1748 te Best
met
Johanna Leonardus Tiebos (uit Son)
V. Hendrikus Peter van Croonenburgh
M. Maria Johanna van den Heuvel
kinderen:
Henricus, 15-6-1749
Joannes, 18-2-1752
Petrus, 11-9-1754
Anna Maria, 12-10-1756
119. ELISABETH VAN KRONENBURG 7-12-1799 Best
11-5-1845 te Best
met
Christianus Merks
V. Godefridus van Kronenburg
M. Anna Maria van Cuijck
120. ELISABETH VAN KRONENBURG 21-11-1824 Oirschot
+ 22-4-1876 Oirschot
13-4-1856
met
Johannes Smits 22-3-1812 Oirschot
V. Josef van Kronenburg
M. Theodora Rosen
121. ELISABETH VAN KROONENBURG 21-4-1833 Best
6-10-1859 te Best
met
Joannes van Dijk
V. Albertus van Kroonenburg
M. Joanna van Rooy
122. ELISABETH GISBERTUS VAN CROONENBORCH (zie ook nr. 66)

- 28-5-1679
met
Andries Petrus Schepens
kinderen: (Oirschot)
Henricus, 13-1-1680
Willem, 11-7-1681
Henricus, 29-5-1683
Catharina, 5-2-1685
Gijsbertus, 22-2-1687
Anthonis, 14-4-1694
123. ELISABETH JOANNES VAN CROONENBORGH + 10-11-1792
24-1-1751 te Best
met
Willem Wouters Verhoeven
kind:
Cornelia, 18-4-1755
124. ELISABETH PAULUS VAN CROONENBORCH
2-2-1794 te Oirschot
met
Peter Jan van Kemmena
kinderen: (Best)
Gerdina, 16-11-1794
Paulus, 5-10-1807
125. ELISABETH PETER VAN CROONENBORCH
15-5-1655 te Oirschot
met
Theodorus Verheijden
126. ELISABETH PETER VAN CROONENBORGH
4-9-1768 te Oirschot
met
Gerit Jans Rovers
kinderen: (Oirschot)
Petrus, 5-3-1774
Joannes, 18-10-1777
127. ELISABETH WILHELMUS VAN CROONENBURG
129-1706
met
Joannes Joannes van de Spijker
kind: (Best)
Wilhelmus 24-5-1719

(wordt vervolgd)

3. "De Reysende Man" ².

(door A.H.M. van der Meulen, Zilvermewuylaan 17, Eindhoven)

Bij de uiteenzetting in Uw blad Campinia, eerste jaargang, blz. 96, over het pand "De Reysende Man" en zijn bewoners, staat als eerste bewoner vermeld: Peter Michiels van Achel, 4. 1665, vermoedelijk beroep: herbergier. De opvolger is zijn vrouw Heyltjen na 1661. Michiel is mijn direkte voorouder, evenals Henrick, de broer van Peter. Uit de protokollen van Oirschot heb ik tot nu toe de jaargangen 1617 t/m 1635 doorgelopen. Alle namen van mijn voorouders uit de families Essens (= Van Essch?), Van de Spijcker, Van Achel, Van Ameijden, Van Dooren, Van der Vleuten, Van de Schoot, Schepens, Pennings, Snellaerts, Moescops en Erven heb ik genoteerd, en ook veel losse gegevens.

Hoe komt het pand "De Reysende Man" te Oirschot aan zijn naam? De oudstvermelde bewoner Peter is een zoon van Michiel Bernaerts van Aggel, "keteler", meestal vermeld als Michiel Bernaerts Keteler. Michiel is minstens driemaal getrouwd geweest. De eerste keer met Joostje, voor wie het huwelijk met Michiel haar vierde was. Michiel Bernaerts x Joostje, dochter van Jan Geubels (Gevens) en Anna Bernijnen, weduwe van Henrick de Greelmaker (derde man). Joostjes moeder en haar derde man waren beiden overleden aan de pest in het dorp Pelt in het Land van Luik. Michiel Bernaerts huwt voor de tweede maal met Maria van den Velde, dochter van Antonius Everts. Na dit huwelijk komt er ruzie in de familie, waarschijnlijk over de toekomstige verdeling. De hele zaak komt voor de schepenen te Oirschot. Hier staan aan de ene zijde de oudste kinderen (Peter en Jan) en de momboren van de drie nog minderjarige kinderen (Henrick, Gerit en Dirck) te weten Jan Bernaerts (broer van Michiel), oud 35 jaar en wonende te Eersel, en Jan Gerit Schilders. Aan de andere zijde: vader Michiel. Er wordt een akkoord gesloten, waarin Michiel onder andere belooft, de jongste kinderen het vak van ketelaar te leren zoals hij dat zijn oudsten heeft gedaan. Peter in de herberg en zijn familieleden waren dus "ketelers", reizende mensen, teuten. Het dorp Pelt is bekend om zijn teuten, evenals Eersel.

De volgende bewoners van "De Reysende Man" waren: Maria Buters (keL telbueter, ketelboeter); Wouter Verhoeven (waarschijnlijk aangetrouwd en als voerman in de zaak geweest); Johannes Verhoeven, dito, Zelfs het beroep van Sijmon Couwenberg kan verwant zijn.

Ik ben in het bezit van het boek "Kultuurhistorische verkenningen in de Kempen, deel V: De Teuten", in 1974 uitgegeven door Brabants Heem. Daar lees ik op blz. 199, dat Achel in genoemde tijd tien teutenfamilies had, onder andere de familie Bernarts. Ook woonden er onder de naam De Bruijne ketelboeters te Neerpelt.

Het boek schrijft onder andere: "Dan waren er de Teuten, niet te verwisselen met de zigeunerachtige ketellappers; ze waren goedgesitueerde handelslieden, die een rijke koperfabriek vertegenwoordigden. Ze trokken met zwaarbeladen grote wagens, getrokken door paarden en bewaakt door een gevaarlijke hond het gehele land door. Ze namen ook oud koper in ruil en repareerden wat stuk was. In iedere streek hadden de

Teuten - zij waren altijd met tweeën - hun vaste standplaatsen, en dat was altijd op de beste boerderijen en bij eerlijke mensen." Michiel Bernaerts trouwde de derde keer met Willemke. Alle vermelde kinderen zijn uit het eerste huwelijk. De oudste zoon Peter trouwde met Heylke, dochter van Geerling Jan Ghijsse (sekretaris te Hilvarenbeek).

4. HET PROTOKOL DER VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK UIT HET RECHTERLIJK ARCHIEF VAN DE DINGBANK VELDHOVEN-ZEELST-BLAARTHEM.

(door A. van Run, Veldhoven)

Onlangs heb ik de bewerking afgesloten van 5 delen van bovengenoemd protocol, te weten Veldhoven R 22 t/m 26, beslaande het tijdvak 30-8-1760 tot 23-2-1781. Van de akten hierin voorkomend zijn samenvattingen geschreven en er is een personen- en zakenklapper samengesteld. De inhoud van de bewerkte delen bestaat hoofdzakelijk uit akten van overdracht van onroerend goed, waarbij soms gevoegd afschriften van akten betreffende het over te dragen goed of van akten van machtigingen door de eigenaar van het over te dragen goed, verleend aan de transportant. De overige akten zijn schuldbekentenissen (geloften) door natuurlijke personen en door de corpora van de kerkdorpen; deze akten zijn-deels weer doorgehaald.

De gegevens welke uit dit protocol geput kunnen worden zijn van velerlei aard:

1. Bevestiging en aanvulling van genealogische gegevens, Vooral bij overdrachten van erfgoederen vindt men in de transportakte zelf of in de bijgaande afschriften van machtigingen informatie over de familierelaties der erfgenamen, de aangetrouwde familieleden en de woonplaatsen. Verder is het instituut van nader--schap een bron van gegevens. Het naderschap behelst het recht om onroerend goed, dat door een familielid is verkocht, binnen een jaar na het transport op te eisen van de verkrijger, op grond van nauwere bloedverwantschap met de oorspronkelijke eigenaar, tegen betaling van alle onkosten door de eerste verkrijger gemaakt. Zo wordt een perceel soms meerdere malen achtereenvolgend "vernadert". De bloedverwantschap, waarop men zich beroept, is soms uit de gegevens in de akten van transport en vernadering zonder meer duidelijk, in de meeste gevallen echter niet (doch misschien weer wel, aangevuld met gegevens uit andere bronnen).
2. Gegevens over de materiële status van families, de ligging van het onroerend bezit en de woonplaatsen. In de behandelde delen van het onderhavige protocol zijn uitsluitend gegevens te vinden over het bezit van onroerend goed en over geldleningen aan en van derden. In de (nog) behandelde oudere delen van voor 1700 vindt men echter ook gegevens over het bezit van roerend goed en wel in inventarissen van sterfhuizen en in afrekeningen door de voogden van weeskinderen. De ligging van het onroerend goed blijft soms vaag als b.v. "gelegen te Veldhoven", vaak echter aangevuld met b.v. "op Sonderwijk", "op Heers" of "in de Gromstraat". Met behulp van de bij eigendomsoverdracht opgegeven beien-

- dende percelen en andere gegevens is precieze lokalisering in principe mogelijk, zie hierover punt 8. Onder dit hoofd vallen ook de gegevens, die het protokool levert over het adellijk grondbezit, voornamelijk te Blaarthem en te Zeelst, van b.v. de graven van Borggraaf, de familie van Eijck en de baronnen van Dongelbergen.
3. Gegevens over het kredietwezen van die dagen.
Naast de vele min of meer incidentele krediteurs waren er in de behandelde periode twee krediteurs, die opvallen door het grote totaalsbedrag, dat zij onder de bevolking hadden uitstaan, en wel de weduwe Simon Geene te Strijp (de moeder van Joachim Geene, schepen, koster en schoolmeester te Zeelst) en Joost Rooijaards te Strijp, later te Gestel. Voor een deel worden schulden gemaakt in verband met de aankoop van onroerend goed, echter ook het niet kunnen betalen van winkelwaren blijkt soms de aanleiding van een schuldbekentenis te zijn.
 4. Gegevens over de handel in onroerend goed, die in die dagen deels ook een spekulatief karakter had, waarvan sommigen slechter, anderen beter werden. Tot de laatste groep behoorde o.a. Johannes Manuel Brocx, sekretaris van de dingbank van Veldhoven-Zeelst-Blaarthem en van de heerlijkheid Waalre-Valkenswaard.
 5. Aansluitend op het voorgaande zij vermeld, dat het onderhavige protokool ook veel informatie bevat over de handel en wandel van overheidspersonen als b.v. de bovengenoemde sekretaris Brocx. Gecombineerd met gegevens uit andere delen van het Veldhovense archief en uit het archief van Waalre-Valkenswaard zou het de stof kunnen leveren voor een boeiend levensverhaal van deze persoon.
 6. Gegevens over weinig of zelfs geheel niet bekende zaken.
De bovengenoemde sekretaris Brocx had blijkens het protokool iets in zijn bezit, waarvan het bestaan naar beste weten van ondergetekende alleen uit deze bron bekend is, en wel het Gewinchijsboek des Ridderhofs ten Bogaert. Hieraan werden gewinchijsen betaald op onroerend goed gelegen omtrent het Hemelrijk te Zeelst. Wat is de herkomst van dit gewinchijsboek en waar is het gebleven? Een ander punt onder dit hoofd is de Fundatie van Gothofridus Cobbeek. Het betreft hier onroerend goed, dat beheerd wordt door het Comptoir der Beursen en Beneficiën en derhalve waarschijnlijk gekonfisqueerd kerkelijk goed is.
 7. Gegevens over al of niet gekonfisqueerd kerkelijk goed.
Vele renten en chijsen op onroerend goed worden in de behandelde periode betaald aan de Comptoirs, rekenkamers, die gekonfisqueerd kerkelijk goed beheren. Soms wordt bij eigendomsoverdracht van onroerend goed de oorspronkelijke bestemming van zo'n rente of chijs vermeld. De vraag naar de oorspronkelijke bestemmingen van al deze inkomsten is misschien sneller op te lossen door het raadplegen van de archieven van genoemde Comptoirs, dan door het nagaan van alle eigenaars van een belast perceel tot voor de tijd van konfiskatie. De vraag naar de schenkers van deze kerkelijke inkomsten is echter deels te beantwoorden met de gegevens uit het onderhavige protokool uit de tijd van voor de vrede van Munster (testamenten).
 8. Gegevens over toponiemen, lokalisering van percelen en perceelsna-

men en van oude hoeven.

Hiertoe dient men de gegevens over grondeigenaren uit het protokool aan te laten sluiten bij de gegevens uit het eerste kadaster van 1832. Voor enige percelen lukt dat reeds met de gegevens uit de behandelde periode 1760 - 1781. Voor veel meer percelen zal dat pas mogelijk blijken na bewerking van het protokool over de jaren tot 1810, het laatste jaar dat het protokool bestrijkt. Het is echter al gelukt op deze wijze de ligging van twee oude hoeven te bevestigen of te bepalen, namelijk van de Heskok onder Meerveldhoven en de Clarissehoeve bij Cobbeek onder Zeelst.

Andere vragen die zo beantwoord zullen kunnen worden zijn:

Wat waren de grenzen tussen de rechtsgebieden van de verschillende dingbanken?

Waar lag precies de kapel van St. Severinus op het Severijn?

Zijn de namen van bepaalde percelen gelegen in de Dommelbeemden onder Veldhoven aanduidingen van een oude wegovergang over de Dommel in de richting van Waalre?

Verder is op deze wijze misschien de rekonstruktie van de oude woonkernen mogelijk, vooral van het vroegere dorp Zonderwijk, waarvan de Oude Kerkhof in de tegenwoordige wijk d'Ekker te Veldhoven het laatste overblijfsel is.

In de voorgaande punten zijn enige van de vele boeiende mogelijkheden tot studie aangegeven, die met de informatie begrepen in het protokool der vrijwillige rechtspraak mogelijk zijn, vooral in samenhang met gegevens uit andere bronnen. Een voorwaarde is echter, dat zulke protokollen grondig worden bewerkt, om de informatie in een gemakkelijk toegankelijke vorm te brengen, iets waaraan de ondergetekende een bijdrage hoopt te hebben gegeven en nog verder hoopt te kunnen geven.

XII. UIT DE DORPSHUISHOUDINGEN DER BEERZEN

(door J.M.H. Broeders)

b. Uitgaven

Over het eerste hoofdstuk der uitgaven, een eventueel nadelig saldo van de vorige rekening, wordt in de manualen niet gerept. De twee volgende hoofdstukken hebben betrekking op betaalde interesten van geleende kapitalen, het vierde behelst de gedane aflossingen. Van Santvoort meldt ten aanzien hiervan alleen de grootte van de schuldenlast, zoals die vermoedelijk kort voor 1740 geweest zal zijn. Middelbeers had kapitalen opgenomen tot een totaal van f 3956.0.0. Oostelbeers zuchtte onder een schuldenlast van maar liefst f 10247.7.8. Westelbeers kwam er met een bedrag van f 2196.14.0 naar verhouding genadig van af (17).
In het vijfde hoofdstuk werden de kosten van onderhoud en herstellingen aan gemeenteeigendommen verantwoord. Santvoort heeft onder dit kapittel niets opgenomen. Jan Hendrik van Heurn tekende aan, dat de brug aan het Neereind voor 2/5 door Middelbeers en voor 3/5 door Oos-

telbeers werd. nderhouden (18). Westelbeers hoorde-kerkel ijk onder Middelbeers en moest daarom de helft van het onderhoud betalen aan het "Horologie en klokken" van Middelbeers. Verder moest Westelbeers volgens hem in de werken die ten nutte van de gehele heerlijkheid van Hilvarenbeek werden uitgevoerd een aandeel van 2/39 betalen (19). Jan van Heurn is het best ingelicht. Volgens zijn manuaal werd het onderhoud van de pastorie betaald voor 2/5 door Oostelbeers en voor 3/10 door elk der beide andere dorpen. De toren, klokken, uurwerk, school en schoolmeestershuis te Middelbeers werden voor de helft door dit dorp en voor de andere helft door Westelbeers onderhouden (20). In Oostelbeers kwamen dezelfde kosten geheel voor eigen rekening.

Deze Van Heurn had een zwak voor rivierovergangen. Ook hij vermeldt de brug aan het Neereind, maar daarnaast, met dezelfde kostenverdeling, de "Gemeentens Bak over de Stroom" (21); de brug op het Voort-eind; de brug op de Steevoord; de beer op den dijk naar Oirschot; een brugje op het voetpad en het Steverts- of (wellicht beter) Stevensschoor. Een nieuwe buis op het "quaestieus" tussen Oirschot en de Beerzen werd voor de helft door Oirschot betaald. De rest kwam in de bekende verhouding van 3 tegen 2 voor rekening van Oostel- en Middelbeers (22).

Naar dezelfde voet werden natuurlijk de onderhoudskosten omgeslagen voor het "raadhuys". Als zodanig was het koor der Oostelbeerse kerk in gebruik sedert 1754. Het is dus begrijpelijk, dat Santvoort een dergelijke post niet kon signaleren (23).

Westelbeers betaalde de onderhoudskosten van het "Schapenbrugje", de "Gemeentensbrug" en de brug "in de Straat" alle over de Grote Beerze gelegen. Over de beroemde Beerse Bak wordt niet gesproken (24).

Het zesde hoofdstuk der uitgaven handelt over de tractementen. Aan de kwartierschout van Kempenland betaalde Middelbeers ingevolge een resolutie van de Staten Generaal van 4 juni 1734 f 28.0.0 en Oostelbeers f 20.0.0. Het is niet duidelijk, waarom Middelbeers in dit geval meer op moest brengen dan Oostelbeers. Krachtens dezelfde resolutie betaalde Westelbeers aan de kwartierschout van Oisterwijk en de drossaard van Hilvarenbeek samen f 20.0.0. Aan de drossaard Coenraats moest het dorp gedurende diens leven jaarlijks nog f 12.0.0 opbrengen ingevolge een resolutie van de Raad van State van 21 juni 1736 (25).

De sekretaris beurde van Middelbeers f 36.0.0 en van Oostelbeers f 54.0.0 voor het opstellen der diverse dorpsrekeningen. Deze bedragen golden sinds de Staten Generaal in 1724 orde op zaken gesteld hadden in het financieel beheer (26). Ook hier zien we weer de oude repartitie 2/5 tegen 3/5 voor de onderscheiden dorpen. Westelbeers kwam er verhoudingsgewijs slechter vanaf. De sekretaris van Beek genoot krachtens een resolutie van de Staten Generaal van 19 oktober 1724 niet minder dan f 63.0.0.

Het onderwijs was van oudsher geen schepenbanks- maar een parochie-aangelegenheid geweest. Oostelbeers betaalde aan de dorpsonderwijzer, sinds ongeveer 1660 een protestant, per jaar f 37.0.0, waarbij dan

het vet om de klokken te smeren inbegrepen was (27). Volgens Jan van Heurn kreeg hij voor "klokkenmeer" één gulden. Middel- en Westelbeers, die samen een school hadden, betaalden aan de meester ieder f 19.10.0, waarbij ook de klokkenmeer inbegrepen was. Dit waren natuurlijk niet de salarissen voor het onderwijzerschip. Deze werden door het land betaald uit de opbrengsten van de gekoncis-keerde geestelijke goederen. De onderwijzer van Oostelbeers b.v. ontving daaruit jaarlijks f 200.0.0 (28). De onderwijzers werden door de Raad van State aangesteld. Oostelbeers en Middelbeers hadden samen één vorster of gerechtsdiender. Deze genoot in het geheel f 36.0.0. Ook dit bedrag werd volgens de aloude verdeling betaald: Oostelbeers f 21.12.0 en Middelbeers f 14.8.0 (29).

Westelbeers betaalde aan de twee gerechtsdienaars van Beek samen f 8.0.0 "mits zij geen oogst of paascheieren ophalen". Aldus bepaalden de Staten-Generaal op 23 april 1760, meldt Jan van Heurn (30). Het dorp betaalde aan de twee plaatselijke "setters" of "regenten", die in feite het dagelijks bestuur van het dorp uitmaakten, ieder tien stuivers. De twee "schutters" of ondervorstes genoten samen volgens Santvoort f 2.10.0. Jan van Heurn geeft bij deze post nadere uitleg. Volgens hem beurden de ondervorstes en de vroedvrouw ieder 60,-- en werd dit bedrag over de gehele schepenbank omgeslagen.

Als men het Westelbeerse deel op 2/39 stelt, kunnen deze bedragen evenwel niet kloppen met het bedrag van f 2.10.0, dat Santvoort noemt. Vanaf 1794 zou in het hoofdstuk "tractementen". van alle drie de dorpen Adriaantje Boogers, echtgenote van Jan de Kort gaan prijken als vroedvrouw. Op 14 januari van dat jaar werd te Oostelbeers de betreffende "gemeenschappelijke regeling" vastgesteld, welke haar een salaris toelegde van f 50.0.0. De "nieuwigheid" van dit instituut kwam tot uiting in de verdeling der lasten, die kennelijk op grond van de te verwachten werkzaamheden was uitgesteld: Oostelbeers betaalde 20.0.0, Middelbeers f 18.0.0 en Westelbeers f 12.0.0 (31). De manualisten vermelden deze vroedvrouw, die na hun tijd kwam, uiteraard niet.

In het zevende hoofdstuk kwamen de kwartierslasten aan de orde. Deze wisselden van jaar tot jaar in hoogte. Alleen de quota, de percentsgewijze aandelen, lagen vast. De samenstellers der manualen laten dit hoofdstuk voor wat het is. Onder meer uit dit blad (32) weten we, dat van elke honderd guldens, die het kwartier moest betalen, Oostelbeers f 1.17.12 en Middelbeers f 1.2.3 voor hun rekening namen volgens een lijst, die in 1700 werd vastgesteld. Alleen voor Westelbeers geeft Santvoort (33) de reële bedragen voor de jaren 1735 tot en met 1739, die alle omstreeks de dertig gulden lagen. Het dorp betaalde per honderd gulden aan het kwartier Oisterwijk f 0.18.1 omstreeks 1800 (34).

Ook over het achtste hoofdstuk zwijgen de manualisten. In dit kapittel werden de uitgaven aan advocaten, prokureurs en sollicitteurs verantwoord, die de belangen van de dorpen in en buiten rechte, bijvoorbeeld bij de Staten Generaal, hadden waargenomen. Voor zover het belangen waren, die Oostelbeers en Middelbeers gemeenschappelijk raak-

ten, werden ze op de gewone manier van drie tegen twee omgeslagen.

Noten:

17. J.C. Santvoort, a.w. resp. pag. 191, 226 en 320
18. Bedoeld is de brug over de Kleine Beerze op het Neereind, die later op allerlei topografische kaarten met de naam "Steenen Brug" getooid werd. J.H. van Heurn verwijst naar de Rekeningen van 1768: Middelbeers, fol. 9 verso; Oostelbeers fol. 11.
19. Aantekeningen bij bl. 320 van het manuaal van J.C. Santvoort
20. Jan van Heurn, 'Manuaal'. Bij Westelbeers heeft Van Heurn eerst "de helft" opgeschreven en dit later, denkkelijk misleid door de repartitie van de onderhoudskosten van de pastorie, abusievelijk veranderd in 3/10.
21. Waarschijnlijk is hiermede eenzelfde oversteekmiddel bedoeld als waarnaar de bekende "Beerse Bak" te Westelbeers is genoemd. Hoe men zich een dergelijke "bak" moet voorstellen is even onduidelijk als de plaats waar hij gesitueerd was nog in nevelen gehuld is. Vóór de provinciale weg werd aangelegd kon men de Kleine Beerze tussen Oostelbeers en Middelbeers ongeveer 150 meter ten zuiden van de tegenwoordige brug bij de molen oversteken met een "waterstap". Vermoedelijk reed men daar over de bodem van het riviertje. De afritten zijn aan beide zijden nog aanwezig. Het is niet op voorhand uitgesloten, dat daar eertijds gebruik werd gemaakt van enig voorwerp dat "bak" heette.
22. De verwijzingen van Jan van Heurn naar de diverse dorpsrekeningen lijken wat slordig. Het heeft dus niet veel zin ze hier over te nemen.
23. Jan van Heurn, 'Manuaal', in voce Oostelbeers. Het besluit om het koor der kerk als zodanig te gaan gebruiken werd genomen door de dorpsbesturen op 10 december 1754 (Rijksarchief, 's-Hertogenbosch, Oostelbeers R 6). Juiste datum en referentie dank ik aan Jos van Gils.
24. Jan van Heurn, "Manuaal", in voce Westelbeers met verwijzing naar dorpsrekening 1776, folio 22 en 1780, folio 10.
25. J.C. Santvoort, a.w., blz. 321
26. Zie de meer genoemde resolutie van 20 september 1724 en meer bepaald de als bijlage opgenomen "tarieflijst". In feite verdiende de sekretaris natuurlijk een veelvoud van dit bedrag, daar hij allerlei andere werkzaamheden voor het dorp in rekening mocht brengen en ook partikulieren zijn diensten moesten betalen.
27. De schoolmeester was tevens koster en klokkenluider.
28. Ingekomen stukken bij de Representanten van Bataafs Brabant, 4 okt. 1796. Drs. J.A. ten Cate, Inventaris der bestuursarchieven 1795 - 1814 ('s-Hertogenbosch, 1975); nr. 27 (voorheen nr.

56).

29. Naar de aantekening van Jan Hendrik van Ileurn. De bedragen door Santvoort genoemd zijn niet geheel juist.
30. Het bedrag was eerst lager, maar hoeveel is me niet bekend, daar Jan Hendrik van Heurn dit te "grondig" verbeterd heeft in het manuaal van Santvoort.
31. Resolutieboek van de dingbank Oist- en Middelbeers nr. 2 (1794 - 1807). De regenten van Westelbeers zouden zich later bij hun strijd om een scheiding van de bank van Hilvarenbeek en een samenvoeging met de schepenbank van de andere Beerzen te bewerkstelligen onder meer beroepen op het instituut van de gemeenschappelijke vroedvrouw.
32. Campinia, 3e jaargang, nr. 12, pag. 220
33. J.C. Santvoort, a.w., blz. 321
34. Ingekomen stukken bij het Departementaal bestuur van Bataafs Brabant 16 aug. 1803. Ten Cate, Inventaris ... nr. 271 (voorheen nr. 489).

(wordt vervolgd)

XIII. I. NOGMAALS: DE FUNDATIE VAN HET BOOTS GASTHUIS

Mej. A. Koolen beschreef in "Campinia", jaargang V, blz. 128 - 136 en 191 - 193 de geschiedenis van de hoeve van het Boots Gasthuis (met het goed Ten Hout) en van het 's-Hertogenleen, leengoederen van de hertog van Brabant. De redactie van "Campinia" meent, na het vinden van enkele gegevens die de schrijfster en haarzelf eerder niet bekend waren, hierop een aanvulling te kunnen geven.

1. Amelrijck Booth bepaalde in zijn testament, opgemaakt op 6 oktober 1471 ten overstaan van notaris Joannes Gisberts, dat de vier oude mannen en vier oude vrouwen, van zijn "maagschap en bloede", die het door hem gestichte gasthuis zouden bewonen (de mannen voor 2/3 deel en de vrouwen voor 1/3 deel:!), aanvankelijk de hoeve te Aarle zouden betrekken, Echter: "zoo zullen mijn executeurs beuren en hebben die hoeve, totdat die voorzien zijn van een huys dat daartoe nut en oorbaerlijk zal zijn, en niet verder" (1). De "Armenhoeve" te Aarle heeft dus alleen in de begintijd van de fundatie dienst gedaan als gods- of gasthuis, al bleef zij wel steeds tot de fundatie behoren en haar inkomsten verschaffen. In het rechterlijk archief van Oirschot en Best lezen wij het volgende over de totstandkoming van het eigenlijke gasthuis in de kom van Oirschot (hoek Gasthuisstraat - Oude Grintweg, op de plaats waar nu de brandweerkazerne staat), dat blijkbaar door de erfgenamen moest worden geschonken, waarschijnlijk uit de erfenis van wijlen kanunnik Booth (2):

Alsoe her Amelrijck Beet saliger gedachten begert hadde in sijnen testamente, dat sijn executoeren souden coepen een huysinge, hovinge ende woninge tot behoef den armen om daerinne te moegen woenen, dat sij niet gedaen en hebben, totten welken niemont soe nae gerechten is dan alleen Dirck Goessenss., want her Amelrick Boot ende Dirck Gosens' moeder waren suster ende brueder, soe Dirck sede; soe is comen ende gestaen voer ons, scepenen hieronder gescreven, Dirck Gosens Nevensoen vorscreven, ende heeft opgedragen ende helmelingen vertegen tot behoef van meester Dane-len van Herssel, canonick der kercken Sunte-Peters tot Oerschot, tot behoef den armen, op allen rechten, actie ende toeseppen als hij hebben mach ende hom toebehoerende is in huysinge, hovinge met sijnen gronde ende toebehoerten, als daer gelegen is in der parochie van Oerschot in den Kerchhof, metter eender sijden aen erffenissen den erfgenamen Steven die Smid alias Verdonck, metter andere sijden aen erffenissen den erfgenamen Anthonis Vos, metten enen eynde aen die straet, metten anderen eynde aen erffenissen her Henrick van Esch ende Anthonis Vos' erfgenamen daer enen voetpat tusschen geet. Dat heeft hij opgedragen tot behoef den armen, ende dat nae inhoud den testamente her Amelrijck Boots vorscreven, om hon te besitten ende te gebruyken voert ut moris est, ende commer van sijnen wegen daerin af te doen. Actum 3a augusti. Testes: Veld, Laeck.

Dit huis werd aan de fundatie overgedragen in het jaar 1519. Waar in de artikelen van mej. Koolen over "het gasthuis" wordt gesproken, zal men dus in de meeste gevallen niet "de Armenhoeve te Aarle" mogen lezen. Laatstgenoemde hoeve (leengoed) vindt men steeds terug in de verpondingsregisters van de herdgang Aarle. Het gasthuis daarentegen (op zichzelf geen leengoed) wordt vermeld in de registers van de herdgang Kerkhof, bij de opsomming van akkers ('s-Hertogenleen??) die in het tweede artikel van mej. Koolen op blz. 192 staat afgedrukt.

2. Amelrijck Booth bepaalde verder, dat zijn executeurs het gods- of gasthuis zouden beheren, "ende na de dood mijnder executeurs zullen het zijn die deken van Oirschot met twee die oudste canoniken". Mochten deken en kanunniken niet bereid zijn het beheer te voeren, dan moeten de oudste H.-Geestmeester en de oudste kerkmeester het doen (3). Reeds in de hiervoor aangehaalde akte uit 1519 treffen we een kanunnik als beheerder aan. Het is dus ook niet verwonderlijk, dat het kapittel van Oirschot (of leden daarvan) zo vaak als leenverheffer van de Amelrijck-Boots-hoeve en het 's-Hertogenleen wordt genoemd. Zo ook in 1574, één van de door mej. Koolen vermelde jaren. Op 20 februari van dat jaar gaf Aert van Breughle, oudste kanunnik van Sint-Pieter te Oirschot en als zodanig één der provisorsen van het godshuis van Amelrijck Booth, ten overstaan van notaris Francois van den Eede en twee leenmannen van het Leenhof te BrusSel machtiging aan mr. Jan Nicolaii, advocaat bij de Raad van Brabant, om in naam van het godshuis in leen te ontvangen 'Twee partijen van leenen', te weten "'t goet te Aerle" en "een goet geheeten tSertoghenleen" (4). Het één was een "vol leen" en het ander

een "smal leen" (deze termen drukken de waarde van de goederen bij de leenverheffing uit) en ze werden gespecificeerd zoals door mej. Kooien is beschreven. Jan Nicolaii verving degene die officieel het leen moest ontvangen: Huybrecht zoon van Gijsbrecht van den Schout, rentmeester van het godshuis, te boek gesteld als sterfman, degene dus bij wiens dood de geestelijke instelling die het leen hield, verhef moest doen en heergewade moest betalen.

Noten:

1. Oud administratief archief van Oirschot en Best, voorlopig inventarisnummer 1227
2. Oud rechterlijk archief van Oirschot en Best, inventarisnummer 129, deel 2, fol. 36v (R.A.N.B.)
3. Oud administratief archief van Oirschot en Best, voorlopig inventarisnummer 1227
4. Kollektie Cuijpers van Velthoven, originele stukken betreffende Oirschot (R.A.N.B.)

XIII. 2. HUWELIJKEN EN ANALFABETISME TE OIRSCHOT EN BEST IN DE PERIODE 1811 - 1820

(door J.Th.M.Melssen)

In de periode 1811 - 1820 zijn volgens de registers van de Burgerlijke Stand van de gemeente Oirschot in totaal 347 huwelijken gesloten, dus gemiddeld 34 of 35 per jaar.

Ieder, die het vlugschrift "de Kleine Meierij" leest, weet dat op eenzelfde manier het artikel van de streekarchivaris, de heer P. Wuisman, over huwelijken te Berkel-Enschot en Esch begint (1).

Het hierna volgende artikel zal echter in zoverre van dat van de heer Wuisman afwijken, dat wij de gegevens betreffende weduwen en weduwnaars, béroep, ouders, familie- en voornamen, alsmede de huwelijksdata en wekdagen niet in ons artikel hebben verwerkt.

Het eerste deel komt grotendeels overeen met de publikatie over Berkel-Enschot. Door het artikel zoveel mogelijk gelijk in te delen, kan men (indien er in de toekomst nog meer soortelijke artikelen verschijnen) straks gemakkelijker conclusies trekken uit de gegevens van de verschillende gemeenten. Het tweede deel bevat gegevens over het "analfabetisme" in de gemeente Oirschot, waartoe tot 17 augustus 1819 ook Best behoort.

De registers van de Burgerlijke Stand van Best beginnen echter pas op 1 januari 1821. Dit verklaart, waarom wij de periode 1811 - 1820 als uitgangspunt hebben genomen.

Voor de studie van het analfabetisme zijn de huwelijksregisters van de Burgerlijke Stand de voornaamste bron; daarnaast komen ook kerkelijke trouwboeken, volkstellings- en militieregisters in aanmerking (2).

Wanneer wij in de akten lezen, dat men "schrijvens onervaren" of "het schrijven niet machtig is", kunnen wij concluderen, dat deze lieden in het geheel niet kunnen schrijven. Het tegenovergestelde gaat echter niet op. Kan men een akte wel ondertekenen, dan wil dit alleen maar zeggen, dat de persoon in kwestie in ieder geval of tenminste zijn naam kan schrijven. Het betekent niet, dat deze persoon in het algemeen b.v. brieven kan schrijven.

Zoals reeds hierboven is gezegd, zijn in de periode 1811 - 1820 voor de ambtenaar van de Burgerlijke Stand der gemeente Oirschot 347 huwelijken gesloten.. Als topjaar kunnen wij 1815 aanwijzen met 48 huwelijken en als minimum-jaar 1817 met "slechts" 25 echtverbintenissen.

De geboorteplaats der echtelieden

Bij 200 van de bovengenoemde 347 huwelijken (of 58%). zijn beide echtelieden geboren te Oirschot, terwijl in 16 gevallen (of 5%) beiden elders zijn geboren. Bij 84 huwelijken komt de bruid alleen uit Oirschot (24%) en bij 47 huwelijken alleen de bruidegom (13%).

	1811 - 1820 totaal	
	aantal	
beide echtelieden te Oirschot geboren	200	.58
alléén bruidegom te Oirschot geboren	47	13
alléén bruid te Oirschot geboren	84	24
beide echtelieden elders geboren	16	5
totaal	347	100

In de periode 1811 - 1820 zijn 531 van de 694 echtelieden (77%) te Oirschot geboren, namelijk 247 mannen (36%) en 284 vrouwen (41%).

100 Bruidegommen (14%) en 63 bruiden (9%) zijn elders geboren.

In totaal wonen 645 echtelieden op het moment van hun huwelijk te Oirschot (93%), namelijk 308 mannen (44%) en 337 vrouwen (49%).

39 Bruidegommen (6%) en 10 bruiden (1%) wonen dan elders.

Uit de huwelijksakten valt niet op te maken uit welk deel van de gemeente de huwelijkscomparanten afkomstig zijn.

Als geboorteplaatsen van de 163 elders geboren echtelieden noteren wij:

Sint Oedenrode	20	Diessen	4
Boxtel	12	Esch	4
Liempde	10	St. Michielsgestel	4
Hilvarenbeek	8	Moergestel	4
Strijp	7	Nuenen	4
Woensel	6	Oisterwijk	4
Oostelbeers	5	Son	4
Beek en Donk	4	Amsterdam	3

Den Bosch	3
Knegsel	3
Oerlé	3
Veghel	

Tweemaal komen voor: Duizel, Eindhoven, Tongelre, Vessem en Zeelst. Eénmaal: Boxmeer, Delft, Drunen, Eersel, Gemert, Grave, 's-Gravenhage, Haaren, Heesch, Helvoirt, Hurwenen (Gid), Leiden, Lieshout, Middelbeers, Middelburg, Netersel, Nijmegen, Oss, Rotterdam, Schijndel, Steensel, Tilburg, Uden, Valkenswaard, Varik (Gld), Weert (L); in België: Betekom, Desschel, Hamont, Herstal, Lommel, Luneville, Malle, Neeroeteren, St.-Truiden en Turnhout; in Duitsland: BrOggen. Bij een huwelijk wordt bij de bruidegom de geboorteplaats als onbekend genoteerd.

De woonplaatsen van de 49 elders wonende echtelieden

Boxtel	
Esch	5
Liempde	4
Tilburg	4
Zeelst	3

Tweemaal komen voor: Den Bosch, Eindhoven, Helvoirt, Hilvarenbeek, St.-Oedenrode en Woensel. Eénmaal: Beek en Donk, Drunen, Grave, Heesch, Hurwenen, Michielsgestel, Middelbeers, Oisterwijk, Oostelbeers, Rotterdam, Schijndel, Turnhout, Uden, Udenhout, Vierlingsbeek en Wintelre.

(wordt vervolgd)

XIV. ARCHIVALIA AANGAANDE DE OUDE KEMPISCHE GILDEN

15. KAART VAN HET SINT-JORISGILDE VAN STRATEN TE OIRSCHOT. 1542

(Oud-rechterlijk archief van Oirschot en Best, inventarisnummer 134 D, folio 64-66) (1542, 8 juni)

Nota: Secundarie geëxtendeert bij Hiëronymus van Kelst, secretaris der vrijhey van Oerschot, overmits d'eerste doer den brant opten Berch verbrant is, soe verclaert worde.

(In tweede instantie uitgebreid door Hiëronymus van Kelst, sekretaris van Oirschot, daar het eerste exemplaar, zoals wordt verklaard, door de brand op het huis "Den Berch" verloren is gegaan.)

Allen dengheenen die dese letteren sullen moordden gethoent ende hoeren lesen: saluyt! Wij, Jaspar van Esch etc., scepenen in der vrihey van Oirschot, doen kondt eenen iegelijcken, dat voer Marcelissen Wálravens, stadthelder des scouthets van Kempelant, in den naem ende vanweegen der Keijserlijcke Majesteyt ende Hoocheyt, ende voere Natalen Vos, scouthet

vanweegen des heeren van Pieterschem, Oirschot etc., ende voir ons scepenen voirscreven, zijn gecompareert vele goeder mannen,• innegeten der vriheyten van Oirschot voerscreven ende sunderlinge van den hertganck van Straten, gemeynlick genaempt "Sint-Joris scutters van Straten", affectie ende liefd draigende totten edelen voetboege; hebben, bij faute ende gebreecke van honder charten, die in 't ongereet comen is, met voltomen consent van den heeren voirscreven, om een minlijcke geselschap ende scutterije ter eeren Goidts ende den heyiligen ridder Goidts ende martelair Sint-Joris met malcanderen te hauden, geordineert ende gemaict dese nabescreven punten ende articulen, dewelcke die vorscreven scutteren aen des heeren handen ende oick malcanderen op nabescreven penen, boeten ende bruecken in rechter eedtstadt ende in goeder trauwen geloeft hebben te onderhauden, na te gaen ende metten werck te volbrengen, op hon ende op allen honnen gueden nu present ende vercrigen sullen mogen.

(De scutters van het Sint-Joris-voetboogilde te Straten hebben ten overstaan van de schepenen van Oirschot, de stadhouder van de schout van Kempenland en de schout van de heer van Oirschot, een nieuw reglement gemaakt daar het oude in het ongerede is geraakt.)

In den irsten is geordineert, dat soe wie van nu voirtaen in de voirscreven scutterije sal begeren te comen, sal voir nyet te geven dairinne mogen comen, behaudelijck dat hij sculdich sal zijn aen den coninck ende beyde den dekenen dairomme te bidden, ende ingevalle zij hem ontfangen, sal sculdich zijn zijnen eedt te doen, dat hij dese tegenwoirdige charte in allen hueren articulen sal onderhauden soelange hij in der scutterijen weesen ende binnen Oirschot wonechtich zijn sal. Wie tot de scutterij wil toetreden, behoef niets te betalen, maar moet om toelating verzoeken bij de koning en de dekens, en indien hij wordt aangenomen, beloven, dat hij het reglement zal onderhouden zolang hij lid is.)

Ten anderen is geordineert, dat eick gildebueder ende scuttere sculdich sal zijn te hebben, ten scietaigen als men die papegaey scieten sal, op des Heylige-Sacramentsdaigen ende op die kermisdaigen in die proëssiën, eenen scutterlicken boege; contrarie doende ende nyet comparerende zoeverre hij binnen Oirschot is, sal bruecken eenen stuver, d'een helft tot behoef van den dekenen ende d'ander helft tot behoef van den gemeynen scutteren.

(Iedere gildebueder dient op de schietdag en bij de processies van Sacramentsdag en de kermisdagen aanwezig te zijn met een boog; wie niet verschijnt terwijl hij toch in Oirschot verblijft, verbeurt een stuver.)

Ten derden is geordineert, dat een iegelijck gildebueder ende scutter t'allen drie jaeren sculdich sal zijn te doen maken eenen hoed, van al sulcker verwen als opten Verswoeren Maendach bij coninck, dekenen ende eensdeels van den gemeynen gildebuederen geordineert sal worden, welcken hoed een iegelijck sculdich sal zijn op zijn hoofd te hebben op alle scietaigen, Heylige-Sacraments- ende kermisdaigen, opten peen ende tot behoef als voir.

(De gildebueders moeten zich elke drie jaar een hoed laten maken in

de op VerzWoren Maandag (maandag na Driekoningen, na Beloken Pasen of na Beloken Pinksteren) door het gilde vastgestelde kleur, en dienen deze op straffe van boete te dragen op de schietdagen, Sacraments- en kermisdagen.)

Ten vierden is geordineert, dat men tot troest van den sielen van den aflivigen scutteren alle jaer sal doen singen ts'anderendaigs nae den scietaich een misse van requiem, wairtoe elck gildebueder bij hon verteringe sculdich sal zijn te geven een oirt stivers. Ende als bij den wille Goidts ennich gildebueder aflivieh worden is, soe >sullen zijn erfgenamen sculdich zijn den dekens te geven soeven stivers, wairvoer die dekens sculdich sullen zijn voir Sint-Joris te doen singen tot troest van den aflivigen brueder een misse van requiem ts'anderendaigs als zijn uuytvairt gehauden sal weesen, tot welcken missen alle gildebuederen verbonden sullen zijn te comen ten offer, opten brueck ende tot behoef als voir, zoeverre zij binnen Oirschot zijn ende anders nyet, ende opten preeckstoel, die kennisse gedaen wordt: (Daags na de schietdag wordt voor de overleden gildebueders een mis van requiem gezongen, waartoe elke scutter een oort moet bijdragen. Als een gildebueder overlijdt, moeten de erfgenamen zeven stuivers geven, waarvoor de dekens een mis zullen laten zingen des anderendaigs na de uitvaart. Alle scutters zijn op straffe van boete verplicht die mis bij te wonen, wanneer zij op de preekstoel is aangekondigd.)

Ten vijftien is geordineert, dat men allen jaet opten irsten sondaich nae des Heylige-Sacramentsdach na auder gewoenten sal scieten die papegaey tot Straten op die molen. Ende na der noenen als men derWarts ghaen sal, omtrent drie uren, sullen sculdich zijn alle scutteren hon te versamenen voer den herbergen dair zij teeren sullen, ende van dair statelick met honnen coninck te gaen ter molen waert om den vogel te scieten, ende dien afgescoten wesende, eerlijcken te gaen ter herbergen om minlijck dien avant ende ts'anderendaigs 's nonens met malcanderen te teeren ende goet chier te maken, ende desgelijcken opten Verswoeten Maendach; tot welke maeltijen alle scutteren verbonden sullen zijn te comen ofte iemonden in honne plaitse te seynden; ende dair nyet comende, sullen nochtans soevele sculdich zijn te geven als die ander gemeyne gildebuederen verdinght ende gegeven hebben tot behoef van den gemeynen scutteren, ende voer die absente gildebuederen zullen't die dekens sculdich zijn te betalen ende te verleggen d'welck men eten ende verdrincken sal, welcke dekens den absenten scutteren dat sullen verkondigen in presentien van twee scutteren, ende indien zij den dekens dat verleet geit binnen VIII daigen dairnae nyet en restitueren, sullen verbonden zijn dobbel te geven tot behoef als boven. Ende die den vogel scutterlick afgescoten sal hebben, sal dat jaer met zijnder coninginnen van alle teringen los ende vrij zijn, dies hij sculdich sal zijn aen den silveren vogel (die hij in zijnder bewaernisse ontfangen ende verborgen sal) in 't afsceyden te hangerreenen dobbelen stuver.

(Op de eerste zondag na Sacramentsdag verzamelen de brbedets zich na de middag voor de herberg, en trekken vandaar naar de molen van Straten om de vogel te schieten. Des avonds, en des anderendaigs 's middags,

teren zij in de herberg; evenzo op Verzworen Maandag. Alle schutters moeten aan de maaltijd verschijnen of iemand in hun plaats zenden. Wie niet komt, moet toch betalen; de dekens schieten het geld voor, en de terugbetaling dient binnen acht dagen te geschieden. Hij, die de vogel afschiet, behoeft dat jaar, met zijn koningin, voor de teringen niet te betalen, maar bij het afscheid moet hij aan de zilveren vogel een dubbele stuiver hangen.)

Ten sesten is geordineert, dat men allen jaer ts'anderendaigs na den scietdach kiezen sal twee dekens, die dat toecomende jaer den last van der scutterijen metten nyeuwen coninck sculdich sullen zijn aen te nemen ende ten selven tijde, goetstijts voer der nonen ten eynde van den jaere honne rekeninge te doen; wairaf d'een deken weesen sal d'aude coninck.

(Daags na de schietdag kiest men twee dekens, die samen met de nieuwe koning een jaar lang verantwoordelijk zijn voor de schutterij en daarna hun rekening afleggen. Eén van de beide dekens is de koning van het voorafgaande jaar.)

Ten soevenden is geordineert: of 't gebuerden - dat Godt verhueden moet - dat onder die gildebruederen op bon sciettedaigen ennigen twist oft gevecht - sonder lijf of lit te verliesen - gevele, dat alsuicx sal moordden nedergeleet ende gemodereert bij den coninck, dekens, ende vier gildebruederen die zij partijen dairtoe nemen suilen. Ende soe wes die eendrechtelijck dairaf uuytspreecken, sullen partijen dat sculdich zijn te onderhouden op eenen peen van eender tonne biers tot behoef van den gemeynen gildebruederen.

(Als op de schietdagen een twist of gevecht ontstaat, wordt het geschil voorgelegd aan koning en dekens en vier gildebroeders. Partijen die zich niet aan de uitspraak onderwerpen, verbeuren een ton bier ten behoeve van het gilde.)

Ten achsten is geordineert: of iemont den vogel scutterlijcken afscoete drie jaeren lanck, d'een d'ander sonder middelt volgende, die en sal den silveren vogel nyet behauden, mer sal, soelange hij gildebrueder is, los, vrij ende ongehauden zijn van allen teringen ende montkosten deweicke die scutteren op statiedaigen bijeen doen sullen. (Wie drie jaar achtereen de vogel afschiet, mag weliswaar de zilveren vogel niet houden, maar krijgt zijn leven lang de verteringen op statiedagen gratis.)

Ten negensten is geordineert: oft ennigen scutteren beliefdien uuter gulden te gaen, sal verbonden zijn opten Verzwoeren Maendach na der noenen, als den maeltijt gehauden is, aen hande van den dekens te betalen soeven stuyvers, nochtans yrst ende voir all alle voirgedaene kosten betaelt wesende, tot behoef d'een helft tot reparatie van Sint-Joris-autair ende d'ander den gemeynen scutteren.

(Wie uit het gilde wil treden, moet op Verzworen Maandag na het midagmaal aan de dekens al zijn schulden alsmede zeven stuivers voldoen. De ene helft is voor de reparatie van het Sint-Joris-altaar, de andere voor de schutterij.)

Ten thiensten is geordineert: of 't gebuerden datter ennige scutteren

weeren, die in den vorscreven ofte in ennigen anderen saecken der scutterijen aengaende ongehoirsaim weeren, ofte ennige lelicke, oneerlicke feyten gedaen hadden, deweicke die gemeyn scutteren in hon geselschap nyet langer en beliefdien te hauden, die sal men seynden een half oirt stuyvers, ende dairmede sal hij blijven uuyter gilden ende scutterijen voirgenoeemt, ende nochtans verbonden zijn alle voirgedaen costen ende lasten te helpen betalen.

(Willen de schutters iemand wegens slecht gedrag niet in hun midden handhaven, dan zenden zij hem ten teken daarvan een half oort, Hij dient echter toch alle eerder gemaakte kosten mede te betalen.)

Welcke alle voirgescreven costen, penen, boeten ende bruecken die scutteren ende gildebruederen voirgenoeemt voer die heeren ende ons scepenen voirscreven geloeft hebben te betalen op heerlicke executie, of dat weeren ons genedichsten heeren 's keyzers penningen als verwonnen scult, in dezen afgaende alsulcken costume ende recht van dezer bancken, dat men tegen alle gerichtende vonnissen eens dach hebben mach, nochtans met egeenen rechte dair tegen te mogen seggen, betalen moet, irst gedaen weesende ende dair en t'eynden recht; behaudelijcken den heeren hon heerlicheyt ende eenen yegelijcken zijn en goeden rechte, in allen den punten voirscreven.

(De bovengenoemde boeten moeten door de gildebroeders worden betaald alsof zij ze aan de keizer zelf schuldig waren, op straffe van executie door de heer. Verweer is niet toegestaan; dit in afwijking van de gewoonte en het recht van de Oirschotse schepenbank.)

Actum VIII^a junii. Testes: Esch, Goessen et Scoet.